

Okka by

Evaluering av arbeidet med flyktninger i Eigersund kommune

KAROLINE HOLMBOE HØIBO OG BÅRD KLEPPE

TF-rapport nr. 294

2012

Tittel: Okka by.
Undertittel: Evaluering av arbeidet med flyktninger i Eigersund kommune
TF-rapport nr: 294
Forfatter(e): Karoline Holmboe Høibo og Bård Kleppe
Dato: 27. januar 2012
ISBN: 978-82-7401-499-2
ISSN: 1891-053X
Pris: 150,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Framsidedfoto: iStock
Prosjekt: Evaluering av arbeidet med flyktninger i Eigersund kommune
Prosjektnr.: 20110920
Prosjektleder: Bård Kleppe
Oppdragsgiver(e): Eigersund kommune

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
Epost: post@tmforsk.no
www.telemarksforskning.no

Karoline Holmboe Høibo er Cand.Polit. fra Universitetet i Bergen, hvor hun tok hovedfag i Sammenliknende politikk (2004) med oppgaven *Inkludering av innvandrere i norske kommuner – en studie av statlig og kommunal diskurs om mål og middel*. Høibo er ansatt som rådgiver for NFR-prosjektstøtte i Forskningssekretariatet ved Universitetet i Stavanger (UiS) og er også faglig involvert i European Master in Migration and Intercultural Relations ved UiS. Tidligere har hun undervist på etterutdanningsstudiet Flerkulturell forståelse ved UiS, og hun var medforfatter av rapporten "Den fleirkulturelle bygda" utgitt av Ryfylkemuseet (2002).

Bård Kleppe er utdannet kulturviter fra Høgskolen i Telemark, med MA i tverrfaglige kulturstudier. Han har jobbet som kulturforsker ved Telemarksforskning siden 2008. Kleppe har jobbet med forskningsprosjekter knyttet til kunstneres arbeidsvilkår, kunstformidling for barn og unge samt evalueringer av kulturpolitiske tiltak.

Forord

På oppdrag for Eigersund kommune har vi i denne rapporten evaluert deres arbeid med flyktninger. Rapporten beskriver arbeidet som gjøres, og tolker og analyserer dette i lys av relevant teori om integrering og medborgerskap.

Det empiriske materialet rapporten tar utgangspunkt i er intervjuer med flyktninger og personer som jobber med flyktninger samt relevante registerdata fra offentlige register og oversikter.

Rapporten er utarbeidet av Karoline Holmboe Høibo fra Universitetet i Stavanger og Bård Kleppe ved Telemarksforskning. Begge har foretatt feltarbeid og skrevet rapporten sammen.

Vi ønsker å takke våre informanter for å ha bidratt med sine synspunkter. En spesiell takk til Gerd Vassbø ved NAV i Eigersund som har vært svært behjelpelig underveis.

Bø, 24. januar

Bård Kleppe

Prosjektleder

Innhold

1. Innledning	5
1.1 Utgangspunkt og problemstillinger	5
1.2 Metode	6
2. Arbeid med flyktninger	8
2.1.1 Asyl	8
2.1.2 Bosetning av flyktninger	8
2.1.3 Introduksjonsprogram.....	9
2.1.4 Norskprøver.....	10
2.2 Flyktninger og kommuneøkonomi.....	10
3. Flyktninger og innvandrere i Eigersund	14
3.1 Innvandrere i Eigersund kommune	14
3.2 Flyktninger i Eigersund kommune	15
3.3 Flyktninger uten integreringstilskudd i Eigersund kommune	16
3.4 Anslag på en oversikt over Eigersunds innvandrerbefolkning.	17
3.5 Beskrivelse av kommunens arbeid med flyktninger.....	18
4. Hva er en medborger? Et forsøk på en definisjon av integrering	22
5. Erfaringer og vurderinger	26
5.1 Tilknytning til arbeidsmarkedet.....	26
5.2 Tilknytning til barnehage og utdanningssektoren	31
5.3 Språkkompetanse, norskopplæring og introduksjonsprogram.....	36
5.4 Deltakelse i demokrati	39
5.5 Deltakelse i sivilsamfunn	40
5.6 Rasisme og diskriminering.....	44
5.7 Levekår blant flyktninger.....	46
5.8 Hva er vellykket integrering og hvordan lykkes vi?	47
5.9 Okka by?	48
6. Konklusjon og noen anbefalinger	49

1. Innledning

1.1 Utgangspunkt og problemstillinger

Eigersund kommune ønsket en gjennomgang av deres arbeid med flyktninger samt hvilke utfordringer som er knyttet til dette. Målsetningen var at evalueringen skulle ha et særlig fokus på barn og unge i skole og barnehage. Videre var det også ønskelig at andre innvandrergreper til en viss grad ble belyst i evalueringen der dette var relevant.

Kommunalsjef Kaare Ingvar Helland satte ned en gruppe som skulle jobbe med dette, og Telemarksforskning ble bedt om å gjøre den operative jobben. Flyktningkonsulent Gerd Vassbø har vært kontaktperson for oppdragsgiver og har bistått forskerne i det praktiske arbeidet med evalueringen.

Hovedproblemstillingen for evalueringen er som følger: *Hvordan lykkes Eigersund kommune med integrering av innvandrere?*

For å svare på dette vil vi belyse og beskrive en rekke punkter som dekker spørsmål om sosial, kulturell og politisk deltakelse i samfunnet:

- a. Innvandrernes tilknytning til arbeidsmarkedet.
- b. Innvandrernes tilknytning til barnehage og utdanningssektoren.
- c. Innvandrernes språkkompetanse.
- d. Innvandrernes deltakelse i demokratiet
- e. Innvandrernes deltakelse i sivilsamfunnet.
- f. Rasisme og diskriminering
- g. Levekår blant flyktninger

I tillegg ønsker vi å foreta en mer normativ studie, hvor vi belyser problemstillingene:

- Hvordan defineres vellykket integrering blant ansatte i tjenesteapparatet, og hvordan opplever disse at en lykkes i forhold til egendefinerte mål?
- Hvordan defineres vellykket integrering av innvandrere, og hvordan opplever de selv at de er integrert i forhold til hva som er målet?

Studien tar fortrinnsvis for seg nyankomne innvandrere (etter 2005) som er kommet til landet som flyktning (person som har fått beskyttelse (asyl) eller oppholdstillatelse på humanitært grunnlag i Norge) eller som er familiegjeforet. Når vi retter et særlig fokus på framtidens medborgere blant barn og unge, mener vi likevel det er relevant også å inkludere alle andre grupper av minoritets-språklige (personer i Norge som ikke har norsk som sitt førstespråk/morsmål). Sekundært vil studien også inkludere alle andre personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og som på et tidspunkt har innvandret til Norge (jf. SSBs definisjon av innvandrer per januar 2011).

Rapporten presenterer også komparative tall og data. Oppdragsgiver ønsket å ta utgangspunkt i kommuner som har demografiske likheter med Eigersund (14 346). Følgende kommuner ble valgt ut (folkemengde pr. 1.1.2011 i parentes): Kragerø (10 695), Mandal (14 960), Flekkefjord (9 013), Hå (16 822), Klepp (17 397) og Time (16 450).

1.2 Metode

Denne evalueringen baserer seg i hovedsak på kvalitative intervjuer og innhenting og analyse av registerdata.

I Statistisk sentralbyrå / KOSTRA sin statistikkbank finner man en rekke oversikter som har relevans for problemstillingen. Vi har herfra hentet ut oversikter over befolkningsutvikling fordelt på opprinnelsesland samt flyktninger med og uten integreringstilskudd. Regnskapstall fra kommunene knyttet til arbeidet med flyktninger, arbeidsledighetstall og oversikter over personer på arbeidsmarkedstiltak. Vi har også fått tilsendt tall direkte fra SSB som ikke er tilgjengelige i statistikkbanken.

Fra IMDI¹ har vi hentet ut tall og satser for integreringstilskudd samt tall på antall flyktninger totalt, samt hvor mange flyktninger kommunene anmodes om å ta imot.

Fra databasen til nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk (vox) har vi hentet ut oversikter over resultater av norskprøver for innvandrere.

For å kartlegge det konkrete arbeidet med flyktninger i Eigersund og de ulike aktørers synspunkter på dette, har vi foretatt kvalitative intervjuer. Totalt ble det gjennomført 11 intervjuer med 12 personer. Av disse var 4 flyktninger og 8 personer som jobbet med flyktninger. Informantene ble valgt ut i samarbeid med oppdragsgiver. Blant personer som jobbet med flyktninger valgte vi ut representanter fra skole, barnehage, voksenopplæring, relevante kommunalt ansatte samt frivillige som har engasjert seg i dette arbeidet. Følgende personer har blitt intervjuet:

- Gerd Vassbø, Flyktningkonsulent, Flyktningtjenesten, Eigersund
- Mildrid Aarsland, Miljøterapeut, Flyktningtjenesten Eigersund
- Svein Ivar Midbrød, Rektor Husabø skole
- Mirela Sivertsen, Pedagogisk leder for språkstasjonen, Husabø skole
- Herluf Rasmussen, Rektor voksenopplæringen
- Aud Elise Knudsen, Barne- og ungdomsarbeider, Husabø barnehage
- Kenneth Andersen, Daglig leder EIK-fotball
- Reidun Alvsåker, Frelsesarmeen

I tillegg til disse har vi intervjuet fire flyktninger. Disse ble valgt ut av flyktningkonsulent Gerd Vassbø, etter kriterier gitt av oss. Vi ønsket her å snakke med personer med ulik bakgrunn hva gjaldt alder, kjønn, opphavsland, sivil status med mer. De fire flyktningene vi intervjuet representerte et mangfold med hensyn til de gitte kriteriene. Det vil likevel være problematisk å hevde at disse er representative for flyktninger i Eigersund. For det første vil fire personer være for få til å være representativt, for det andre valgte vi flyktninger som har en god språkforståelse og som derfor ville kunne gjennomføre et slikt intervju på en hensiktsmessig måte. Det er grunn til å tro at dette var flyktninger som var bedre integrert, særlig med tanke på språkkompetanse, enn den gjennomsnittlige flyktning. Det kan videre stilles spørsmål ved at flyktningkonsulenten foresto den konkrete utvelgelsen. Dette mente vi ikke var problematisk da vår hensikt ikke var å plukke ut et representativt utvalg. Valgene ble gjort utelukkende av ressursmessige hensyn.

¹ Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Ni av de elleve intervjuene har vært gjort ansikt til ansikt, mens to av intervjuene (begge med personer fra embetsverket) ble gjort per telefon. Formen på intervjuene har variert litt fra informant til informant, men i første rekke har det dreid seg om såkalte semistrukturerte intervjuer (Ryen 2002). Det vil si intervjuer der spørsmålene er definert på forhånd, men hvor samtalen med informanten også kan utløse nye spørsmål og samtaleemner. På denne måten fikk vi dekket de temaene vi ønsket, samtidig som informantene slapp til med *deres* synspunkter og vinklinger. Intervjuene varte mellom en halv time og 75 minutter. Alle intervjuene ble tatt opp, hørt gjennom og deretter analysert.

I rapporten praktiserer vi en delvis anonymitet. Flyktningene er fullstendig anonymisert, mens personer som jobber med flyktninger er delvis anonymisert. I tilfeller der det er nødvendig for innholdet i rapporten, oppgir vi hvem som har sagt hva. I slike tilfeller har informantene godkjent bruken av sitatene.

2. Arbeid med flyktninger

Vi vil i dette kapittelet gi en kort oversikt over arbeidet med flyktninger i Norge. Hvem som har rett til opphold, hvordan den praktiske organiseringen er ordnet, ansvarsfordelinger og statlige integreringstiltak.

2.1.1 Asyl

Alle utenlandske statsborgere som oppholder seg på norsk jord har rett til å søke om beskyttelse i landet. Dette følger av paragraf 28 i Utlendingsloven². I denne paragrafen står det:

En utlending som er i riket eller på norsk grense, skal etter søknad anerkjennes som flyktning dersom utlendingen:

a) har en velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller på grunn av politisk oppfatning, og er ute av stand til, eller på grunn av slik frykt er uvillig til å påberope seg sitt hjemlands beskyttelse, jf. flyktningkonvensjonen 28. juli 1951 artikkel 1 A og protokoll 31. januar 1967, eller

b) uten å falle inn under bokstav a likevel står i reell fare for å bli utsatt for dødsstraff, tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff ved tilbakevending til hjemlandet

En utlending som anerkjennes som flyktning etter første ledd, har rett til oppholdstillatelse (asyl).

2.1.2 Bosetning av flyktninger

Ved ankomst får flyktninger tilbud om å bo i transittmottak under helseundersøkelse og asylintervju. Deretter blir de overført til ordinære mottak fram til søknaden er behandlet. For de som får innvilget søknad om asyl vil de som regel bli boende i mottaket frem til de blir bosatt i en kommune. Det er UDI som utarbeider retningslinjer for mottaksdriften og som står for den løpende oppfølgingen av mottakene, men mottakene driftes enten av kommuner, frivillige organisasjoner eller private selskap.

Etter at Stortinget gjennom statsbudsjettet har fastsatt de overordnede rammene for bosetning av flyktninger, utarbeider Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) hvert år måltall for bosetningen av flyktninger og fordeler disse fylkesvis (jf. Ibenholt og Bakli 2009). Tallet på flyktninger varierer fra år til år, så størrelsen på anmodningene varierer og vil til enhver tid ta utgangspunkt i beregninger foretatt av IMDi. Antallet flyktninger kommunen blir anmodet om å bosette fastsettes i *Nasjonalt utvalg for bosetting av flyktninger og etablering og nedlegging av mottak samt omsorgssentre* for kommende år innen 15. juni. IMDi fatter også individuelle vedtak om bosettingskommune for beboere i mottak som har oppholdstillatelse, og sørger for bosetting av overførings-

² Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her. LOV-2008-05-15-35

flyktninger. Det er også IMDi som har ansvar for utbetaling av integreringstilskudd og andre bo-settingsrelaterte tilskudd til kommunene (se nedenfor).

Behovet for bosetningsplasser har vært som følger de siste årene:

Tabell 1: Oversikt over bosetningsbehov og IMDi sin anmodning om bosetning i utvalgte kommuner (kilde: IMDi).

	2008	2009	2010	2011	2012
Totalt i landet	4925	8631	11548	6609	6772
Eigersund	20	25	35	25	25
Kragerø	25	35	35	20	30
Mandal	20	30	40	30	30
Flekkefjord	10	20	30	20	20
Hå	15	30	40	15	10
Klepp	20	30	40	20	20
Time	25	30	40	25	25

IMDis seks regionale enheter bestemmer deretter, i samarbeid med KS, hvilke kommuner som skal anmodes om bosetting av flyktninger. Denne anmodningen vurderes bl.a. ut fra folketall, flyktningenes behov, arbeidsmarked og erfaring med bosetting. Når anmodningene kommer, er det opp til den enkelte kommune om de vil bosette flyktninger, og hvor mange flyktninger de vil bosette. Antall flyktninger som skal bosettes fastsettes av kommunestyrene, vanligvis for ett år av gangen. Når kommunene har mottatt og bosatt flyktninger etter avtale med IMDi, er de også ansvarlige for at det tilbys introduksjonsprogram og norskopplæring i henhold til introduksjonsloven.

2.1.3 Introduksjonsprogram

Alle flyktninger med opphold i Norge skal gjennomgå et introduksjonsprogram der de lærer grunnleggende norsk språk og samfunnsliv, slik at de er forberedt på å delta i yrkeslivet og i samfunnslivet i landet. Ifølge *Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere* (Introduksjonsloven 2003) har personer mellom 18 og 55 år som har fått innvilget asyl, rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogrammet. I loven følger dermed også at alle kommuner som har bosatt flyktninger forplikter seg til å tilby et slikt program. Innholdet i introduksjonsprogrammet varierer noe, men det skal generelt inneholde:

- Rådgivningstjenester slik at den enkelte kan legge planer for fremtidig utdannings- og arbeidskarriere
- Opplæring knyttet til hvordan det norske samfunnet fungerer, retter og plikter i samfunnet samt utfordringer i hverdagen
- Språkpraksis
- Arbeidspraksis
- Tilrettelegging av sosiale nettverk

Når det gjelder norskopplæring, er det nedfelt i introduksjonsloven at personer mellom 18 og 55 år har rett og plikt til deltakelse i gratis opplæring i norsk og samfunnskunnskap i til sammen 600 timer. Personer mellom 55 og 67 år har rett, men ikke plikt, til å delta i denne opplæringen.

Deltakere i introduksjonsprogrammet mottar i denne perioden en introduksjonsstønad som erstatter sosialhjelp som inntekt for nyankomne flyktninger. Denne stønaden er ment som inntektssikring for deltakerne på introduksjonsprogram og kan langt på vei anses som vanlig lønnsgodtgjørelse. På lik linje med vanlig lønn, er satsene ikke basert på de reelle utgiftene den enkelte har og er uavhengig av eventuelt forsørgeransvar. På lik linje med en lønnsinntekt vil ugyldig fravær resultere i trekk i stønaden. Satsene for introduksjonsstønad er på årsbasis to ganger folketrygdens grunnbeløp, noe som for 2011 tilsvarer nær 160 000 i året. Stønaden er skattepliktig.

2.1.4 Norskprøver

Etter at innvandrere har gjennomgått norskopplæring går de opp til to prøver i norsk skriftlig og muntlig: Norskprøve 2 og norskprøve 3. Prøvene består av en skriftlig og en muntlig del, som kan tas uavhengig av hverandre og blir vurdert hver for seg. Ved bestått prøve får deltakeren prøvebevis. I tillegg til de avsluttende prøvene er det utviklet en underveisprøve, norskprøve 1. Denne prøven kan avvikles lokalt på opplæringsstedene ved behov.

De to avsluttende prøvene 2 og 3 er knyttet til læreplan for norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, og måler norskferdigheter slik det er beskrevet i læreplanen og det europeiske rammeverket. Norskprøve 2 måler ferdighet på nivå A2. Dette beskrives slik:

Kan forstå setninger og vanlige uttrykk knyttet til de viktigste områdene av dagliglivet, f.eks. svært enkel informasjon om en selv og familien, innkjøp, nærmiljø og arbeidsliv. Kan klare seg i enkle og rutinepregede samtalsituasjoner med direkte utveksling av informasjon om kjente og rutinepregede forhold. Kan med enkle ord beskrive visse sider ved sin egen bakgrunn og sitt nærmiljø og grunnleggende personlige behov³.

Norskprøve 3 måler ferdigheter på nivå 3, dette beskrives slik:

Kan forstå hovedinnholdet i komplekse tekster om både konkrete og abstrakte emner, også faglige drøftinger innenfor ens eget fagområde. Kan delta i samtaler med et så spontant og flytende språk at kommunikasjonen med morsmålsbrukere ikke blir anstrengende for noen av partene. Kan skrive klare, detaljerte tekster om et vidt spekter av emner, forklare et synspunkt på en aktuell sak og argumentere for og imot ulike alternativer.

Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk (vox) har det overordnede ansvaret for prøvene. De har gitt Folkeuniversitetet / Norsk språktest i oppdrag å utvikle, kvalitetssikre og administrere prøvene.

2.2 Flyktninger og kommuneøkonomi

Som kompensasjon for bosetning av flyktninger mottar kommunene integreringstilskudd. Dette gjelder

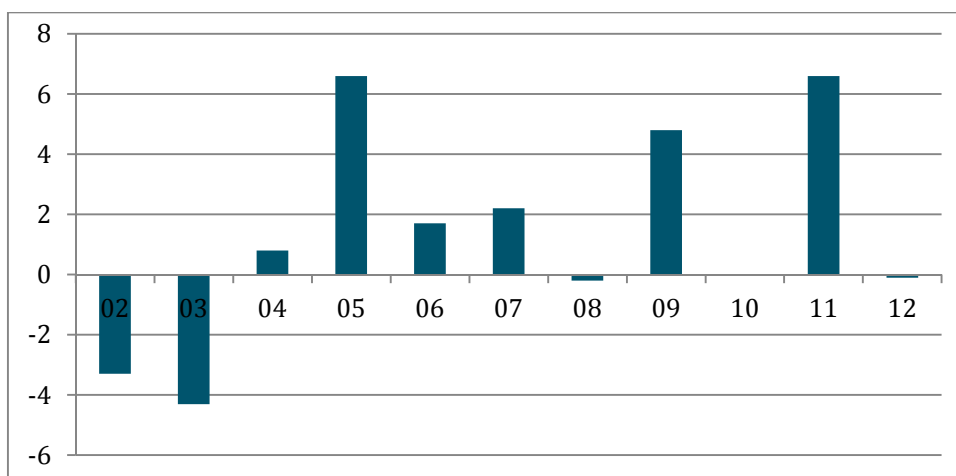
³ http://www.udir.no/Upload/Verktoy/5/UDIR_rammeverk_korr3_spraak_2009.pdf?epslanguage=no

ved busetjing av flyktningar og personar med opphald på humanitært grunnlag og familiesameining med flyktningar i fem år. For familiesameining med personar som har opphald på humanitært grunnlag, får kommunane utbetalt integreringstilskot for dei tre første åra (Prop. 1 S 2011–2012 BLD).

Alle kommunene får tilskudd etter samme satsstruktur og samme nivå. Satsene for de fem siste årene er presentert i tabell 2, utviklingen i den reelle veksten i tilskuddet er vist i figur 1.

Tabell 2: Satser for integreringstilskudd 2008-2012 (Prop. 1 S 2011–2012 BLD).

Bosetningsår	Satser 2008	Satser 2009	Satser 2010	Satser 2011	Satser 2012
År 1 (enslige voksne)				200 000	210 000
År 1 (andre voksne)	130 000	1 435 002	147 500	150 000	156 500
År 1 (enslige mindreårige)				150 000	156 500
År 1 (barn)	110 000	123 500	127 500	130 000	135 000
År 2	123 400	142 000	146 400	150 000	156 500
År 3	99 600	126 000	130 400	131 500	135 000
År 4	73 000	75 000	80 000	80 000	80 000
År 5	70 000	70 000	70 000	70 000	70 000
Sum (enslige voksne)	496 000	556 500	574 300	631 500	651 500
Sum (andre voksne)				581 500	598 000
Sum (enslige mindreårige)				581 500	598 000
Sum (barn)	476 000	536 500	554 300	561 500	576 500

Figur 1: Utvikling i reel vekst for integreringstilskuddet (jf. Tabell 17, side 56)

Utgangspunktet for nivået på integreringstilskuddet er bestemt med utgangspunkt i beregninger foretatt av SSB sitt beregningsutvalg. Disse beregningene baserer seg på en omfattende spørreundersøkelse sendt ut i til 21 utvalgte kommuner. Beregningen har blitt foretatt flere år og siste rapport baserte seg på tall fra 2009. Her heter det at:

Samlede utgifter til målgruppen består av utbetalt sosialhjelp (66 900), utbetalt introduksjonsstønad (135 800), utgifter til administrasjon (379 500) samt helseutgifter (25 500). Til sammen ble kommunenes utgifter dermed estimert til kr 607 600 for femårskullet (Beregningsutvalget 2010:15).

Samme år (2009) var integreringstilskuddet på kroner 557.000,-. Dette gir en utgiftsdekning på 92 % for voksne og 88 % for barn. Oversikt over beregnede utgifter for 2008 og 2009 er presentert i tabell 3.

I en rapport fra Telemarksforskning om forslag til endringer i økonomiske virkemidler i forbindelse med bosetting av flyktninger fra 2009 (Hjelmbrekke et. al.), skriver forfatterne om dette at:

Kommunane kan likevel tena på å busetja flyktningar gjennom rammetilskot og seinare skatteinntekter, men dette er eit usikkert og kommunespesifikt reknestykke. Me tek difor utgangspunkt i at integreringstilskotet må vera minst like stort som gjennomsnittsutgiftene for at det skal vera økonomisk attraktivt å verta busettingskommune (ibid:43).

Året etter, i 2010, økte integreringstilskuddet med 6,6 % i reell vekst. Det er derfor grunn til å tro at utgiftsdekningen har blitt noe bedre. Dette vil først vise seg ved neste utgiftsberegning.

Tabell 3: Kostnadsberegninger fra beregningsutvalget 2009 og 2010, samt integreringstilskudd og utgiftsdekningen. Landsgjennomsnitt.

	2008	2009
Sosialhjelp	68 484	66 900
Introduksjonsstønad	124 343	135 800
Administrasjon	359 192	379 500
Helsetjenester	24 502	25 500
Totale utgifter	576 521	607 700
Int. tilskudd voksne	496 000	556 500
Int. tilskudd barn	476 000	536 500
Utgiftsdekning voksne	86 %	92 %
Utgiftsdekning barn	83 %	88 %

Det er ikke mulig innenfor rammen av dette prosjektet å gjøre en kvalifisert analyse av inntekter og utgifter vedrørende arbeidet med flyktninger i Eigersund og i de andre referansekommunene. Vi vil derfor begrense oss til å presentere noen relevante tall som kan belyse de økonomiske forholdene. Dersom man ønsker en nøyaktig beregning for egen kommune, er det mulig å ta utgangspunkt i spørreskjema som ligger som vedlegg i undersøkelsen fra beregningsutvalget⁴.

For 2010 mottok Eigersund kommune kr. 14,2 millioner i integreringstilskudd for flyktningene i kommunen. Nedenfor har vi hentet ut tall fra 2009. Da fikk Eigersund 12,9 millioner. Av referansekommunene hadde kun Time og Kragerø større overføringer av integreringstilskudd samt andre statlige tilskudd til flyktninger. Som vi ser av tabell 4, varierer utgiftene både til introduksjonsstøtte og til voksenopplæring kraftig. Dette kan skyldes ulik regnskapspraksis.

⁴ <http://www.imdi.no/Documents/Rapporter/Sluttsrapport%20fra%20Beregningsutvalget%202010.pdf>

Tabell 4: Antall flyktninger som har vært i landet i henholdsvis 0-4 år og flyktninger som har vært i landet fem år eller mer. Statlige tilskudd flyktninger (810), netto utgifter introduksjonsordningen (275), netto utgifter voksenopplæringen (213) samt årsverk i sosialtjenesten til introduksjonsordningen for utvalgte kommuner. Tall fra 2009 (med unntak av årsverk som er tall fra 2010). Kilde: KOSTRA/SSB.

Kommune	0-4 år	5 år eller mer	Statlige tilskudd (810)	275 Introduksjonsordningen	213 Voksenopplæring	Årsverk i sosialtjenesten til introduksjonsordningen
Kragerø	105	114	16270	3917	6792	2,1
Mandal	82	188	9592	4661	3828	2
Flekkefjord	38	154	7570	1163	1257	1
Eigersund	116	127	12964	3121	1498	1,5
Hå	105	267	8894	2076	-389	0,5
Time	134	232	4408	2801	1920	

3. Flyktninger og innvandrere i Eigersund

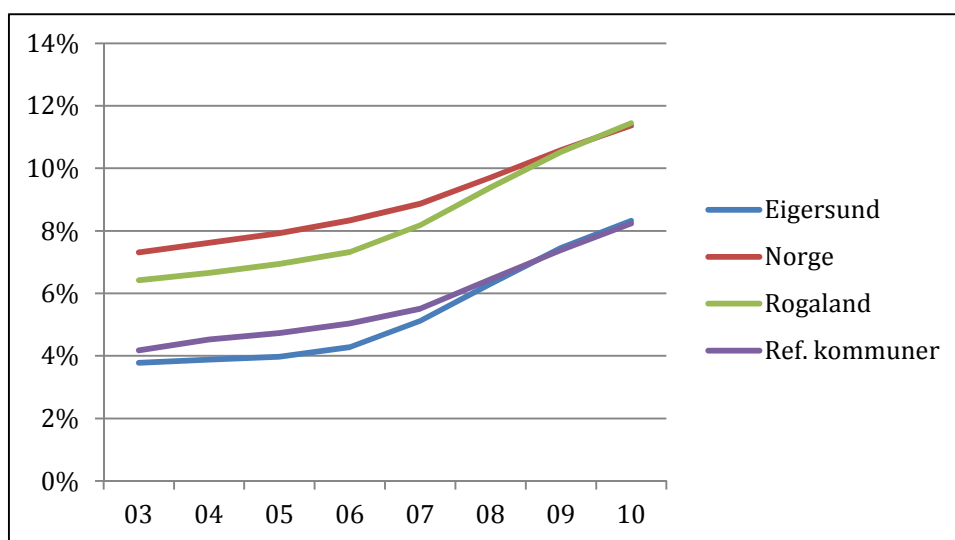
Vi vil i dette kapittelet gi en demografisk oversikt over innvandrerbefolkningen i kommunen, deretter vil vi beskrive hvordan det jobbes med tilrettelegging for innvandrere generelt og flyktninger spesielt i kommunen.

3.1 Innvandrere i Eigersund kommune

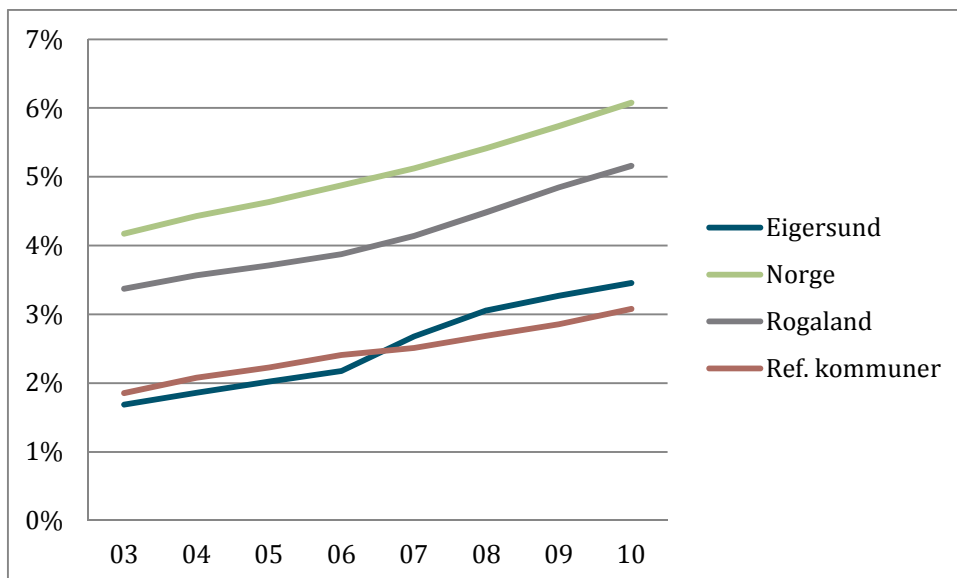
En generell oversikt over innvandrerbefolkningen i Eigersund (ikke kun flyktninger), viser at Eigersund ikke er en typisk innvandrerkommune (jf. figur 2). Selv om andelen innvandrere har steget, er ikke dette et særtrekk ved Eigersund, men en trend man finner i hele landet. Særlig ser vi at det var en kraftig vekst etter 2006. Dette skyldes primært arbeidsinnvandring fra Øst-Europa. Andel innvandrere av den totale befolkningen i kommunen har ligget på om lag tre prosentpoeng under landsgjennomsnittet de siste årene. Samtidig ser vi at andelen innvandrere er tilnærmet lik de seks referansekommunene (Kragereø, Mandal, Flekkefjord, Time, Hå og Klepp).

Dersom man ser bort fra innvandring fra europeiske land, finner vi en tilsvarende tendens (jf. figur 3). Denne innvandringen har ikke hatt noen kraftig vekst på et spesielt tidspunkt. Også her ligger Eigersund om lag tre prosentpoeng under landsgjennomsnittet, i likhet med gjennomsnittet av referansekommunene.

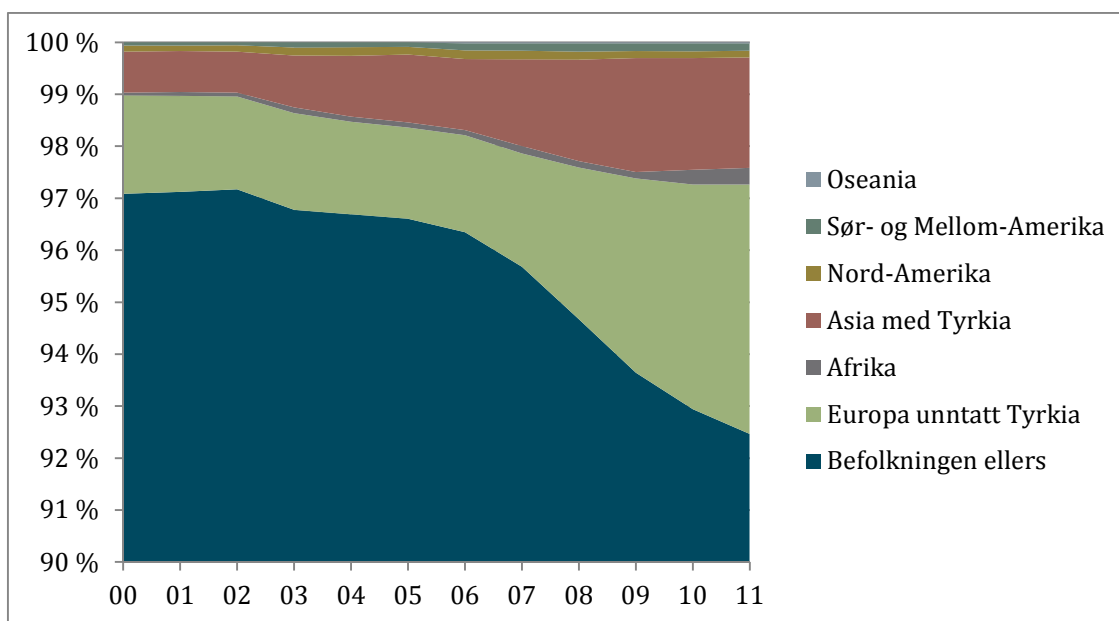
De to største innvandrergruppene i Eigersund er europeere og asiater. Det er også disse som har hatt den største økningen de siste årene. Nord- og søramerikanere samt afrikanere utgjør en svært begrenset gruppe og har heller ikke hatt særlig vekst. Dette er vist i figur 4.

Figur 2: Andel av befolkning med innvandrerbakgrunn (kilde SSB).

Figur 3: Andel av befolkning med innvandrerbakgrunn fra land utenfor Europa (kilde: SSB)

Figur 4: Oversikt over andelen av innvandrere i Eigersund kommune basert på opprinnelsesland 2000-2011 (kilde: SSB).

3.2 Flyktninger i Eigersund kommune

Eigersund har de senere årene blitt anmodet av IMDi om å ta imot mellom 20 og 30 flyktninger hvert år. Dette har vært avhengig av hvor mange asylsøkere som hvert år har fått innvilget oppholdstillatelse i Norge. Som vi ser av tabell 5, vedtok kommunen tidligere å motta det antallet IMDi anmodet. De siste årene har kommunen derimot vedtatt å ta imot færre flyktninger enn det som har vært anmodet.

Ser man på det faktiske antallet flyktninger som har blitt bosatt i Eigersund, finner vi at kommunen har mottatt mellom 17 og 26 flyktninger hvert år siden 2004 (jf. tabell 6). Av disse har barn utgjort mellom 30 % og 45 % de siste årene.

Tabell 5: Oversikt over anmodning fra IMDi om mottak av flyktninger for Eigersund og endelig politisk vedtak om mottak (kilde: IMDi og referat fra kommunestyremøter i Eigersund kommune).

2008		2009		2010		2011		2012	
Anmodning	Vedtak	Anmodning	Vedtak	Anmodning	Vedtak	Anmodning	Vedtak	Anmodning	Vedtak
20	20	25	25	35	25	25	20	25	Ikke avgjort

Tabell 6: Oversikt over antall flyktninger som har ankommet Eigersund 2004 til 2010 (Kilde: NAV, Eigersund)

År	Voksne	Barn	Totalt
2004	15	7	22
2005	12	5	17
2006	13	9	22
2007	13	9	22
2008	15	10	25
2009	18	8	26
2010	12	10	22

Tabell 7: Oversikt over flyktninger som har vært i kommunen i 0-4 år. I all hovedsak er dette flyktninger med integreringstilskudd (kilde: SSB/KOSTRA).

Kommune	0-4 år
Kragerø	105
Mandal	82
Flekkefjord	38
Eigersund	116
Hå	105
Time	134

3.3 Flyktninger uten integreringstilskudd i Eigersund kommune

Etter fem år opphører integreringstilskuddet som følger flyktninger som bosettes i kommunene. Med dette forsvinner også det særlige ansvaret kommunen har med flyktningene. Det er også vanlig at mange av flyktningene etter denne tiden bosetter seg i andre kommuner enn kommunen de ble bosatt i fra IMDi. Selv om integreringstilskuddet faller bort etter fem år, anses det likevel som økonomisk belastende for kommunene å ha flyktninger bosatt i kommunene. Ved utregning av sosialhjelp, som er en del av rammetilskuddet til kommune, inkluderes derfor flyktninger uten integreringstilskudd som en faktor. Denne vektet med 9,5 % av totale den totale delkostnadsnøk-

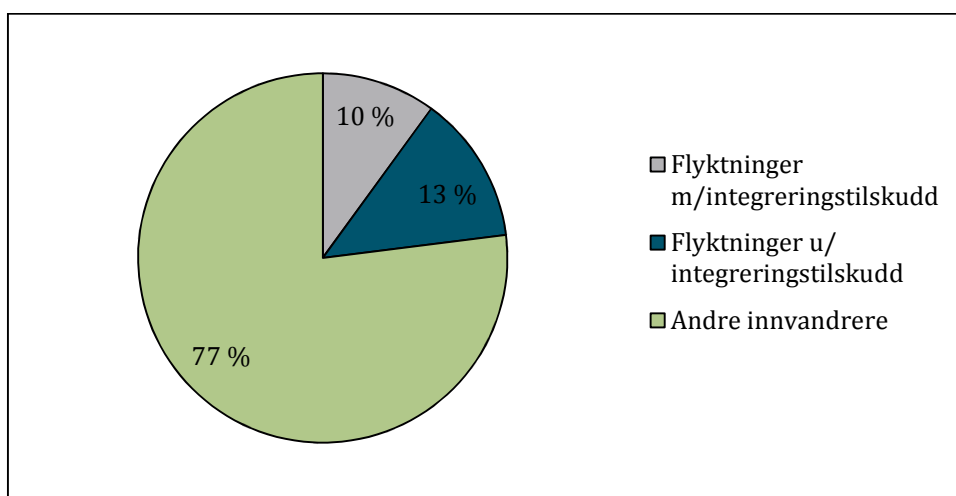
kelen for sosialhjelp. Dersom vi ser på fordelingen av sosialhjelp for Eigersund i 2012, finner vi at utgiftsbehovet på grunn av flyktninger uten integreringstilskudd er 56 % lavere enn landsgjennomsnittet (jf. tabell 8). Dette indikerer at andelen flyktninger uten integreringstilskudd i Eigersund er om lag halvparten av landsgjennomsnittet. Generelt er tendensen at flyktninger uten integreringstilskudd flytter inn til større byer, men om man sammenligner med de utvalgte kommunene, ser man at Eigersund er den kommunen som har lavest andel flyktninger uten integreringstilskudd bosatt i kommunen.

Tabell 8: Oversikt over antall flyktninger uten integreringstilskudd for utvalgte kommuner, samt indeks for utgiftsbehov som tilsvarende andel av totale innbyggere. *) Bosatt i Norge før 1. januar 2005 **) Bosatt i Norge før 1. januar 2006

	01.01.2010*	01.01.2011**	Utgiftsbehov
Eigersund	126	152	0,44
Kragerø	114	159	0,62
Mandal	185	208	0,58
Flekkefjord	149	160	0,74
Hå	262	282	0,69
Klepp	201	235	0,56
Time	226	260	0,65
Stavanger	3 382	3 653	1,21
Oslo	33 444	36 009	2,50

3.4 Oversikt over Eigersunds innvandrerbefolkning.

Dersom man tar utgangspunkt i oversikten over mottatte flyktninger fra 2004 til 2010, finner man at det pr. 1.1.2011 er bosatt 117 flyktninger med integreringstilskudd i Eigersund kommune. Tall fra KRD viser at det er bosatt 152 flyktninger uten integreringstilskudd, mens det totale antall innvandrere i kommunen på samme tidspunkt er 1169. Av disse er 269 flyktninger, de resterende 900 er arbeidsinnvandrere eller personer som har fått opphold på annet grunnlag.

Figur 5: Oversikt over innvandrerbefolkningen i Eigersund pr. 1.1.2011.

3.5 Beskrivelse av kommunens arbeid med flyktninger

Eigersund kommune bosetter tre typer flyktninger: flyktninger som kommer fra mottak, overføringsflyktninger og flyktninger som får innvilget familiegjenforening. Den første gruppen er også den største. Dette er personer som i en lengre eller kortere periode har oppholdt seg i flyktningmottak mens deres søknad om asyl har blitt behandlet, og, etter dette, i påvente av å bli bosatt i en kommune. De fleste av disse har bodd på mottak i Region vest og har fått med seg en del grunnleggende kunnskap om språk og norske samfunnsforhold fra oppholdet der. Den andre gruppen er overføringsflyktninger. Blant disse har flertallet fått innvilget asyl gjennom FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), og har dermed ikke behov for å få vurdert sin søknad i Norge. Disse hentes på Sola flyplass og ankommer da Eigersund direkte fra et transitland med helt blanke ark i forhold til norsk språk og kultur. I 2010 og 2011 tok kommunen dessuten i mot til sammen 7 mindreårige flyktninger (dvs. barn under 18 år) fra Afghanistan.

Flyktningtjenesten i Eigersund kommune består av to personer: En flyktningkonsulent i 100 % stilling og en miljøterapeut i 50 % stilling. De to har vært i sine stillinger siden henholdsvis 2004 og 2005. Arbeidet fordeler de i stor grad seg i mellom, flyktningkonsulenten har et hovedansvar for det administrative arbeidet, mens miljøterapeuten har ansvaret for den praktiske tilretteleggingen. Miljøterapeuten har dessuten de siste to årene hatt en 40 % stilling under barnevernet i forhold til mottak av mindreårige. Flyktningtjenesten har også fått noe ytterlige hjelp til å utføre praktisk arbeid og miljøarbeid.

Eigersund kommune har også hatt en tverrfaglig flyktninggruppe som støtter opp under arbeidet til flyktningkontoret. De møtes omtrent hver 6. uke. Her sitter avdelingssjef for levekår, leder for NAV, avdelingssjef for økonomi, rektor på Husabø barneskole, Rektor på Husabø ungdomsskole, inspektør i Eigersund voksenopplæring, driftsleder kultur, helsesøster, barnehagekonsulent, psykiatrisk sykepleier og barnevernskonsulent. Ingen innvandrere er representert her. Gruppen har imidlertid ikke vært i funksjon siden høsten 2011. Den ble da stilt i bero i påvente av nærmere avklaringer. Det vurderes nå om denne skal omdefineres til en "innvandrerggruppe" siden andelen av arbeidsinnvandrere og andre innvandrere er såpass stor. Flyktningtjenesten har likevel god kontakt med de involverte parter. De møter representanter fra Husabø skole fire ganger i året og helsesøster hver 6. uke.

Miljøterapeuten har ansvaret for å forberede mottaket av nyankomne flyktninger. Det meste av stillingen går med til dette arbeidet. Arbeidet starter etter beskjed fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) om bosetting av flyktninger. Flyktningtjenesten har da ansvaret for å finne bolig, og å utstyre denne med det aller mest nødvendige av møbler og lignende før flyktning(e) kommer. Øvrig inventar er flyktningene selv med og bestemmer. Innkjøpene dekkes av et etableringsstilskudd på ca. 30.000 kroner til hovedperson, og et tillegg på 3000 kroner for hvert ekstra familiemedlem. Flyktningtjenesten ser et behov for å forklare flyktningene om nødvendige prioriteringer, og betaler derfor ikke ut dette beløpet, men er sammen med flyktningene om å bestille inventar og utstyr. Dersom flyktningen bor på mottak i nærområdet, reiser miljøterapeuten gjerne på besøk dit i forkant av bosettingen for å forberede ankomsten best mulig.

Flyktningtjenesten har videre ansvar for å gi beskjed til helsesøster, skole og voksenopplæringen om ankomst av nye flyktninger. De bistår flyktningen med å søke sosialhjelp og bostøtte så snart det er klart når de ankommer, og sørger for en glidende overgang til introduksjonsstønad. I forkant av bosetting i kommunen setter de opp alle nødvendige avtaler med offentlige etater og kontorer. Overføringsflyktninger meldes til politiet. En dag etter ankomst er flyktningtjenesten med

den nyankomne rundt til de ulike offentlige etater. Dette inkluderer folkeregisteret, postkontoret, tuberkuloseundersøkelse og visitt hos voksenopplæringen. Hvis det er barn i skolepliktig alder, er det gjort avtale om møte med skolen kort tid etter ankomst, og en forsøker å skaffe små barn barnehageplass. Hittil har dette latt seg gjøre, selv om barnet kommer midt i barnehageåret.

Utover mottak av nyankomne har flyktningtjenesten den daglige oppfølging av flyktingene. I første fase dreier det seg, ifølge miljøterapeuten, mye om å komme i gang med hverdagslivet på en ny plass. Etter hvert som de første tingene har kommet på plass og det har roet seg rundt den nyankomne, kommer gjerne problemstillinger av mer personlig art. Miljøterapeuten opplever derfor at hun har en viktig sosial rolle også utover de to første årene etter at ansvaret for flyktingene er overført fra introduksjonsprogrammet til NAV. Dette dreier seg gjerne om problemstillinger som ikke typisk faller inn under NAVs ansvarsområde. Ettersom det allerede er etablert en relasjon med flyktningtjenesten, er det gjerne også lettere for flyktingene å gå til flyktningtjenesten, framfor til saksbehandler i NAV, som de helst forbinder med bistand til å finne arbeid. Henvendelsene dreier seg typisk om hjelp med søknader om for eksempel familieforening, eller problemstillinger av mer personlig art, som sorg og savn etter familiemedlemmer i hjemlandet, ekteskapsproblemer, konflikt med ungene og tilsvarende. Mange ønsker da ofte bare en samtalepartner. Da hender det miljøterapeuten tar en telefon videre til folk som har større kompetanse på feltet for å rådføre seg. Andre ganger henviser hun flyktingen videre i hjelpeapparatet; til barnevern, familievernkontor, kommunehelsetjenesten eller psykiatrien. Relativt mange har behov for slik støtte. Noen flyktinger har de mye kontakt med over ganske lang tid, mens andre klarer seg godt kort tid etter avsluttet introduksjonsprogram. Kontakten med flyktingene minker uansett år for år etter ankomst, og etter 5 år er flyktingene lite innom kontoret, men det kan fortsatt være noen som tar en telefon for å spørre om noe.

I forhold til de mindreårige har miljøterapeuten etter mottaket hatt en oppfølging med dem i form av en times samtale per uke det første halvåret. Fra 2012 vil ikke dette lenger være en fast avtale, men etter behov. Hun har også faste, ukentlige møter med barnevernet i forhold til denne gruppa.

Egersund er en by med relativt store avstander og et dårlig offentlig kommunikasjonstilbud. For en flykting som verken har sertifikat eller bil, og som har voksenopplæringstilbudet sitt på én side av byen og barnehageplass på en annen, har flyktningtjenesten sett det som nødvendig å bistå med transport. Flyktningtjenesten har dessuten sett at den norske møtestrukturen kan virke fremmed, og at flyktinger derfor gjerne ikke stiller på foreldremøter på skole og i barnehage. De har også erfart at mange flyktinger kvier seg for å be om fri fra arbeid for eksempel for å gå til tannlege eller helsestasjon med barna. Flyktningskonsulenten har vært opptatt av at flyktingene overholder avtaler, og har derfor sett et behov også for bistand med transport og følge til denne type avtaler. En av innvandrerne vi intervjuet bekreftet at hun hadde fått mye hjelp fra kommunen til henting og bringing av barn i barnehagen. Hun var selv i deltidsstilling, og syntes det var tungt å finne tid og krefter til å levere barn i barnehagen på sykkel vinterstid. Derfor satte hun stor pris på denne hjelpen.

Mye av arbeidet til flyktningtjenesten foregår utenfor kontoret, hvor de kan møte flyktingene. De er daglig på besøk på voksenopplæringscenter, og er også hjemme hos folk, eller de møter flyktingene når de bistår med transport. De besøker dessuten skolen to ganger i halvåret, og helsesøster ca. hver 6. mnd. I tillegg ser de på informasjonsarbeid ute i den norske befolkningen som svært viktig, og forsøker å holde noen presentasjoner av flyktinger og flyktningtjenesten blant annet ved videregående skole.

Flyktningtjenesten framstår som svært engasjerte i sitt arbeid, og har en imponerende god oversikt over alle flyktinger som har kommet til kommunen siden oppstarten av introduksjonsordningen i

2004. ”Det er en liten by, og vi har tatt i imot ca. 20 hvert år, så det går an å ha en oversikt. Og jeg er jo mye i sammen med dem”, sier miljøterapeuten. Flyktningene vi har snakket med kan ikke få skrytt nok av flyktningtjenesten; ”selv min far og min mor gjør ikke arbeidet bedre (...) Hun hjelper oss, selv privat. Hvis jeg har et problem, hun løser alt. Jeg har ikke nok ord til å forklare, hun er som mor og far”, sier en, og legger til ”Ikkje bare oss, hvis du spør alle flyktningene, de også veldig glad i dem! Alltid snakker de positivt om denne dame. Vi er glad. Hu også veldig glad i oss. Når vi gråter, hun gråter med oss”.

Flyktningtjenesten har mange viktige samarbeidspartnere i flyktningarbeidet. Kort tid etter ankomst starter flyktningene på Introduksjonsprogrammet ved voksenopplæringscenteret i Eigersund. Her er de normalt i til sammen to år (vi kommer nærmere inn på introduksjonsprogrammet senere). Når personer i introduksjonsprogrammet er ferdig med fase 1 og fase 2 i introduksjonsprogrammet, som består av opplæring i språk og samfunnsforhold, og skal over i fase 3, kvalifisering til arbeidsliv, meldes overgang til NAV for oppfølging mot arbeid, og den enkelte blir da registrert som arbeidssøker. Voksenopplæringscenteret har da et overføringsmøte med NAV hvor en sikrer at kunnskap om den enkelte innvandrers overføres til saksbehandler på NAV. Det nære samarbeidet mellom Flyktningtjenesten og voksenopplæringen og NAV, og mellom voksenopplæringen og NAV i Eigersund synes å være en styrke. Flyktningtjenesten er fysisk plassert på NAV-kontoret i Eigersund. Dette letter naturligvis samarbeidet med NAV om flyktninger, men gjør samarbeidet med voksenopplæringscenteret litt tyngre.

Det er inngått et formalisert samarbeid mellom voksenopplæringen og menighetsdiakonen/Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA) og Frelsesarmeen i Eigersund om et sosialt og pedagogisk tilbud til flyktninger på Introduksjonsprogrammet. Samarbeidet startet i 2004/5 da et av medlemmene i Frelsesarmeen som jobber i voksenopplæringen, hadde oppfattet et behov blant flyktningene om å komme i kontakt med nordmenn. Hos Frelsesarmeen fantes allerede en etablert møteplass. Voksenopplæringen hadde dessuten behov for å utvide sitt tilbud, ettersom de ikke klarte å oppfylle Introduksjonsprogrammets krav om å være et heltidstilbud til nyankomne flyktninger. To onsdager i måneden fra lunsj og ut dagen kommer nå flyktningene på introduksjonsprogrammet til kafé og et pedagogisk opplegg på menighetscenteret i Eigersund, og de øvrige to onsdagene er de invitert til åpen kafé i Frelsesarmeens lokaler.

Frivillighetssentralen er en annen samarbeidspartner som trekkes fram. De har 2-3 ganger i semesteret kommet til samlingene på menighetscenteret for å holde kurs i norsk matlaging, og de har holdt sykkelkurs. Tidligere hadde flyktningtjenesten også et nært samarbeid med Røde kors om en flyktningguideordning som samtlige av flyktningene vi intervjuet i forbindelse med dette prosjektet, skryter av, og som de savner sterkt. Denne ordningen falt dessverre bort da det var vanskelig å rekruttere guider. Røde Kors er likevel fortsatt en god samarbeidspartner som blant annet arrangerer turer for flyktninger.

Flyktningtjenesten opplever samarbeidet på tvers av andre offentlige etater og frivillige organisasjoner som godt. Flyktningkonsulenten forklarer dette med små forhold i kommunen, og at hun selv har bakgrunn fra sosialtjenesten, og derfor kjenner systemet fra innsiden. Tidligere hadde dessuten flyktningtjenesten kontor på voksenopplæringscenteret, hvor nær kontakt ble etablert. Også de frivillige organisasjonene og opplæringssektoren skryter av samarbeidet med kommunen (herunder flyktningtjenesten). Samtlige rapporterer at kommunikasjonen er god, at de er lette å få tak i, er hyggelige og imøtekommende, og at samarbeidet flyter relativt smertefritt hva angår flyktninger. Frelsesarmeen sier at ”Det virker som om kommunen sine folk er tilgjengelige når de har et behov”. Det synes som om flyktningtjenesten stiller seg på tilbudssiden langt over hva man kan forvente både i forhold til flyktningene og samarbeidspartnerne, og det er vårt inntrykk at de

to har en avgjørende rolle for hvordan nyankomne med flyktningstatus finner seg til rette i kommunen.

Andre innvandrergupper

De siste få årene har Eigersund kommune registrert at det har skjedd til dels betydelige endringer når det gjelder sammensetningen av ulike innvandrergupper som etablerer seg i Eigersund kommune. Antallet arbeidsinnvandrere og utenlandske personer som har giftet seg med nordmenn, eller barn av disse, har økt betydelig, mens flyktninggruppen har holdt seg relativt stabil med 20-25 nyankomne personer hvert år. Denne situasjonen stiller kommunale tjenester (inkludert skole, barnehage og helsesøster) overfor til dels betydelige utfordringer, da det er vanskelig å skaffe noen god oversikt over disse personene. Det finnes ikke noe offentlig apparat som har ansvar for dem, slik tilfellet er for flyktninger, og det første møtet med denne gruppen innvandrere er som regel når enkeltpersoner første gang har et tjenestebehov (for eksempel barnehage- eller skoleplass). Den tverrfaglige flyktninggruppen opplever følgelig at det er behov for at fokuset deres nå høyere grad må rettes inn mot innvandrere generelt (saksframlegg politisk sak 08.04.2011).

4. Hva er en medborger? Et forsøk på en definisjon av integrering

I Norge brukes som oftest begrepet integrering om den tilpasningsprosessen som er ønsket mellom majoritetssamfunn og nyinnflyttede minoriteter. ”Integrering” er et begrep som i utgangspunktet er hentet fra sosialliberal normativ politisk teori, hvor idealet er et samfunn som formes etter individers preferanser, og hvor man anser mennesker som tilpasningsdyktige i møtet med nye kulturer og over tid (dog innenfor visse grenser). Dvs. at det ligger en forventning om en lojalitet overfor det eksisterende politiske systemet, men at majoritetssamfunnet for øvrig må være åpent for forandring i møte med nye kulturer, selv om minoritetene må tilpasse seg mest. Her er også et sterkt fokus på enkeltindividet og dets rett både til å kunne beholde sin identitet i møte med andre, men også til å kunne løsrive seg fra den (Elias og Habermas 1994, Kymlicka 1995, Rawls 1993, Sicakkan 1998). Motsatsen til integrering er marginalisering eller eksklusjon når det gjelder individer, og oppløsning når det gjelder hele samfunn (Brochmann 2002:30). I offentlig debatt brukes ofte ”integrering” som motsetning til et mer fellesskapsorientert ideal om assimilasjon, dvs. en prosess der individene vokser inn i et gitt kulturelt fellesskap og gradvis tilegner seg dette fellesskapets normer og verdier, i ytterste konsekvens til individets normer ikke kan skilles fra samfunnets. Sosial kontroll gjennom sentrale samfunnsinstitusjoner som familie, religionsfellesskap, skole og lokalsamfunn er viktig innenfor et slikt samfunnsideal, og nye medborgere til en stat må tilpasse seg dette (Brochmann 2002:31). Begrepet ”integrering” er med andre ord på ingen måte politisk nøytralt. For å kunne si noe om hvordan man lykkes med integrering er det derfor behov for en presisering av hva som menes med ”integrasjon”: Hva skal det integreres i, og når kan en si at en person er ”integrert”? Internasjonalt har det etter hvert oppstått en dominerende forståelse av at det skal integreres i flerkulturelle stater, og at integrasjon er noe kvalitativt forskjellig fra assimilasjon. Integrasjon som strategi skal derfor ikke øve vold på individers kulturelle bakgrunn (Brochmann et. al. 2002), men er dette synet gjeldende i holdninger i den norske befolkningen?

Innlemming av nyankomne er blitt forstått på ulike måter i ulike historiske epoker og i ulike kontekster. Det har vært enighet om at majoriteten har og bør ha rett til å beskytte det økonomiske og sosiale systemets reproduksjonsbetingelser, men hva som ligger i dette er langt mer kontroversielt. Er det for eksempel nødvendig med en nasjonal homogenitet og identitet, eller er det tilstrekkelig med en felles politisk kultur (Brochmann 2002)?

Begrepet medborgerskap definerer hvem som er, og hvem som ikke er medlemmer av et bestemt samfunn (Barbalet 1988:1). For å kunne si noe om en nyankommen person til et samfunn er ”integrert” eller ikke, må en derfor først definere hva en mener en medborger av et samfunn er. Her finnes det et bredt teoretisk bakteppe. Smale definisjoner begrenser seg til bosted og politisk tilhørighet, eller til opphav og etnisitet, men mange vil i dag mene at det for et reelt medborgerskap er like avgjørende at den nyankomne blir inkludert i, og behersker de sosiale ressursene i et samfunn (Barbalet 1988). Det er derfor mulig å være norsk statsborger uten å kunne nyte alle rettighetene og man kan ha mange rettigheter uten å være statsborger. I dag snakker en derfor om at det dreier seg om en rekke sivile, politiske, juridiske og sosiale rettigheter og plikter. Noen vil også mene at det finnes et kulturelt medlemskap (Bauböck 1994, Kjeldstadli 2008, Marshall 1950).

Etter avsluttet arbeid som redaktør av det omfattende historieverket Norsk innvandringshistorie (2003), publiserte den norske historikeren Knut Kjeldstadli i 2008 et normativt politisk innspill til innvandrings og integreringsdebatten som blant annet sier noe om hvilke rettigheter innvandrere

bør oppnå. Her skriver Kjeldstadli at det sosiale medlemskapet må omfatte arbeid, utdanning og andre velferdskrav. Det kulturelle medlemskapet må romme frihet fra rasisme og diskriminering, mulighet til å utøve religion og kultur og mulighet for å bidra til og påvirke den felles kulturen i et samfunn. Endelig innebærer det politiske medlemskapet statsborgerskap og politisk deltakelse (Kjeldstadli 2008:213). Integrasjon, sier han, dreier seg om deltakelse i dette samfunnet innenfor en nasjonal ramme. Det dreier seg hovedsakelig om to målsettinger: at det ikke er forskjell mellom mennesker i flertallet og mindretallene når det gjelder fordeling av goder og at alle mennesker deltar på ulike arenaer i så stor grad som de selv ønsker (Kjeldstadli 2008:106).

Norske syn på innvandring og integrering

Tidligere studier kan tyde på at forventningene om ”integrasjon” hos den norske befolkningen går et godt stykke lengre enn hva normative sosialliberalistiske teoretikere ville lagt i begrepet. Holdningsanalyser viser at størsteparten av den norske befolkningen har relativt sterke fellesskapsorienterte holdninger til innvandring, dvs. at de ønsker en enhetsstat med visse uforanderlige fellesskapsverdier og –premisser, og at dennes eksistens må beskyttes mot påvirkning fra andre kulturer. Assimilering av innvandrere vil være nødvendig for å opprettholde en slik stabilitet i samfunnet. Det ligger følgelig en forventning om at den nyankomne legger fra seg det aller meste av sitt opphav når han eller hun opptrer i det offentlige rom, men det er mulig å beholde en viss kulturell identitet i det private. Da assimilering tar tid, og er vanskeligere å oppnå mellom kulturer som står svært langt fra hverandre, vil tilhengere av et slikt syn anbefale en innvandringspolitikk med ”rimelig lukkede dører” (Sicakkan 1998; (Elias og Habermas 1994). Hakan Sicakkan fant i sin studie at de fellesskapsorienterte holdningene i befolkningen økte fra 1988 til 1993 (Sicakkan 1998). SSBs analyser av holdninger til innvandrere fra 2002 og fram til i dag viser at dette ikke er blitt svekket det siste tiåret: Mellom 52 og 54 % av utvalget svarer at de er helt eller nokså enige i at innvandrere bør bestrebe seg på å bli mest mulig like nordmenn⁵. Det er også interessant å se at foreliggende kunnskap, tilgjengelig statistikk og andre fakta per 2011 viser at det stort sett går bra med integreringen i Norge, mens undersøkelser, mediedekning og offentlig debatt viser at en stor andel av befolkningen oppfatter at integreringen ikke går særlig godt (NOU 2011: 14 2011:12).

Forskjell mellom by og land?

Forskning har også vist at forventningene til hva integrering skal omfatte varierer fra en bygdekontekst, en småbykontekst og en storbykontekst (Høgmo 1998:25, Høibo 2004). By og bygd tilbyr sine innbyggere ulike betingelser for sosialt og kulturelt liv, og ulike utforminger av relasjoner mellom mennesker. Bygdesamfunnet og småbyen vil nødvendigvis både ha færre innvandrere og færre ulike nasjonaliteter representert, og dette kan medføre kvalitative forskjeller de tre kontekstene imellom. Høgmo viser i sin sammenlikning mellom et fiskevær i Finnmark og byene Bodø og Oslo at bygdesamfunnet danner et sterkt enhetlig ”vi-fellesskap” som både gir muligheter og begrensninger for nyinnflyttede innvandrere. Integrering i bygdesamfunnet betyr ifølge Høgmo at innvandrere sannsynligvis må omgås bygdefolk slik bygdefolk omgås hverandre. Gjør de ikke det, vil de fortsette å bli betraktet som fremmede. Fordelen er at det blir slått ring om de inkluderte mot eventuelle negativt innstilte (rasistiske) sambygdinge. Diskriminering får dermed en mer skjult og anonym form. Et tilsvarende moralsk fellesskap som vil slå ned på uønsket adferd blant sambygdinge i det offentlige finnes verken i småbyen eller storbyen, og innvandrere kan oppleve diskriminering når som helst og hvor som helst.

⁵ www.ssb.no/innvhold/tab-2011-12-05-01.html

Skillet mellom småby og storby vil først og fremst handle om antall innvandrere og oppholdstid. Storbyen har flere innvandrergupper som har vært her mer enn en generasjon. Tilhørighetsfølelsen til Norge kan dermed på et vis være større, men det vil også segregeringen mellom ulike etniske kulturer og klasseskiller kunne være (Høgmo 1998). I sin komparative studie av politisk diskurs i kommunene Suldal, Sandnes og Oslo, viser Høibo (2004) at det går et skille mellom storby, småby og bygdesamfunn i deres syn på fellesskapet og individet. Der den politiske eliten i bygdesamfunnet trekker fram viktigheten av fellesskapet i lokalsamfunnet, vektlegger storbypolitikere individets rettigheter. Småbyen synes å ligge midt mellom disse. Skillene fantes på tvers av partipolitiske skillelinjer. For eksempel var sentrale høyrepolitikere i småbyen langt mer fellesskapsorienterte enn i storbyen. I mindre samfunn kan det synes som om det er større krav til tilpasning til den eksisterende kulturen (i vid forstand) enn hva en finner i storbysamfunnene, og dermed et økt fokus på nyinnflyttedes plikt til deltakelse framfor individuelle rettigheter (Høibo 2004). På bakgrunn av dette kan vi forvente at den gjengse oppfatningen i Eigersund om hva integrering skal være, vil kunne skille seg fra den som er å finne blant den politiske eliten i Oslo, så vel som blant folk flest.

Den norske offentligheten

Den kanadiske sosialliberale filosofen Will Kymlickas positive og optimistiske syn på multikulturalisme i liberale stater har lagt premisser for politikktutviklingen blant annet i Norge (Kymlicka 1995; Brochmann 2002:43). Dette innebærer i korte trekk at majoriteten skal ha rett til å bevare sin kultur, men at innvandrere skal tilegnes visse *polyethnic rights* etter hvilken etnisk gruppe de tilhører. Dette skal sikre deres mulighet for å bevare, og gi uttrykk for egen kulturell identitet. Hovedoppgaven for majoritetssamfunnet består i å innlemme innvandrere gjennom språkopplæring og bekjempe fordommer og diskriminering (Brochmann 2002:42ff).

Fokuset på å stille krav til innvandrere har jevnt blitt styrket de siste årene, fra St.meld. nr 17 (1996-97) om innvandring og det flerkulturelle Norge og St.meld. nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningpolitikken i Norge, til "Mangfoldmeldingen" (St. meld nr. 49 (2003-04)) klare fokus på innvandrernes plikt til å lære det norske språk. En har også i samme tidsrom sett en endring fra et fokus på rettigheter basert på hvilken etnisk gruppe en tilhører, til et ganske sterkt fokus på enkeltindividet i "Mangfoldsmeldingen" (Kjeldstadli 2008:141ff).

To nye norske offentlige utredninger legger nye føringer for definisjonen av integrering i en norsk kontekst: NOU 2011:14: *Bedre integrering* (Integreringsutvalget), og 2011:7 *Velferd og migrasjon. Den norske modellens framtid* (Brochmann-utvalget). En ny stortingsmelding om integrering vil dessuten bli lagt fram i 2012. Denne vil danne det politiske grunnlaget for integreringspolitikken framover.

I de to utredningene som nå foreligger legges det særlig vekt på arbeidsliv, utdanning, deltakelse i demokrati og i det sivilsamfunnet, og levekår for øvrig:

Integrering av innvandrere handler konkret om kvalifisering, utdanning, arbeid, levekår, sosial mobilitet; innflytelse i sosiale prosesser; deltakelse i sivilsamfunnet; og tilhørighet, respekt for forskjeller og lojalitet til felles verdier" (NOU2001:14:11)

Resultatene, altså hva som oppnås langs disse dimensjonene, er, ifølge Integreringsutvalget avgjørende for hvor vellykket integreringen kan sies å være. Integreringsutvalget foreslår derfor en endring av definisjonen av integrering, fra at målet er like muligheter, til like *resultater* (NOU2011:14:13).

Blant de ovennevnte dimensjonene framhever Brochmann-utvalget (NOU 2011:7) arbeidslivet, ettersom den norske velferdsmodellen er avhengig av høy yrkesdeltakelse og en relativt lik inntektsfordeling for å kunne opprettholde et sjenerøst og universelt velferdstilbud, men også integrering i samfunnet generelt (NOU 2011:7 2011). Dette vektlegges også i integreringsutvalget. De er blant annet opptatt av at det er et problem at integreringstiltak begrenses til utvalgte grupper av nyankomne, og viser til at 2/3 an nyankomne per i dag ikke får tilbud om noen form for integreringstiltak. Dette kan hindre god utnyttelse av kompetanse enkelte innvandrerne besitter (NOU2011:14).

Brochmann-utvalget viser videre til at det på grunn av velferdsstatens universelle natur, har vært et norsk samfunnsmessig behov for integrering forstått som ”en reell innlemming av utlendinger i samfunnet ut over det rent rettighetsmessige” (NOU2011:7:12). Innvandringspolitikken omfatter derfor en hel rekke områder som påvirker innvandrernes situasjon i det norske samfunnet, som arbeidsmarked, boligforhold, sosialomsorg og velferd generelt, utdanning, språkopplæring, støtte til organisasjonsarbeid og så videre (NOU2011:7:12). For integrering i samfunnet generelt sier integreringsutvalget at ”Målet må være at innvandrerbefolkningen skal delta og ha innflytelse i politikk og sivilsamfunn i forholdsvis like stor grad som resten av befolkningen (NOU2011:14:19).

Samtidig går integreringsutvalget nokså langt i å peke ut et felles verdigrunnlag for samfunnet. Dette, mener de, må bestå av felles verdier slik de er uttrykt i universelle menneskerettigheter, aksept av eksisterende lover og tilslutning til demokratiet som styreform og måter å løse konflikter på. I tillegg til disse overordnede verdiene, trekker utvalget også fram følgende verdier som særlig viktige for det norske samfunnet: demokrati, likestilling, likeverd, åndsfrihet, økonomisk- og sosial likhet, velferdsstaten, solidaritet og toleranse, men legger også til ytringsfrihet, religionsfrihet, vitenskapelig tenkemåte, og deltakelse i demokrati og sivilsamfunn (NOU 2011:14:20). Her ligger det med andre ord nokså omfattende forventninger til nyankomne. Selv om de fleste av disse verdiene er forankret i universelle menneskerettigheter, vil de potensielt kunne stå nokså langt fra den kulturen nyankomne kommer fra. Det ligger med andre ord en forventning om relativt stor grad av tilpasning til det norske samfunnet i dette. Når det er sagt, sier også integreringsutvalget at både flertallet og mindretallet skal kunne ta vare på og utvikle sin kulturarv.

Med dette tones det sterke fokus på enkeltindividene noe ned igjen, samtidig som et mer kritisk syn på multikulturalisme har befestet seg. Tiltak som kan sikre sosial likhet og inkludering framheves som de viktigste. Det synes som om fokus på respekt for forskjeller og lojalitet til felles verdier legges et sted midt mellom forutgående stortingsmeldinger som først var sterkt influert av fellesskapsorientert multikulturalisme, og deretter av individorientert (sosial) liberal tankegang. Fellesskapet står på nytt i fokus, men med en spesifisering av at dette fellesskapet dreier seg om det politiske rom, gir det rom for individuelle forskjeller.

Fokus for denne studien

På bakgrunn av denne teoretiske gjennomgangen vil vi argumentere for at de mest sentrale områdene for oss å studere er: Tilknytning til arbeidsmarkedet, tilknytning til barnehage og utdanningssektoren, språkkompetanse, deltakelse i demokrati og sivilsamfunn, rasisme og diskriminering, tilknytning til verdifellesskap og levekår blant flyktninger (sekundært innvandrere for øvrig). Når vi ser på situasjonen i Eigersund i lys av disse områdene for inkludering, kan vi si noe om i hvilken grad flyktninger i Eigersund er integrert, og dermed hvordan Eigersund har lyktes med integreringen. Vi ønsker dessuten å gi en sammenlikning av Eigersund i forhold til offentlige føringer for integreringspolitikken i tillegg til å sammenlikne Eigersund med noen utvalgte referansekommuner.

5. Erfaringer og vurderinger

5.1 Tilknytning til arbeidsmarkedet

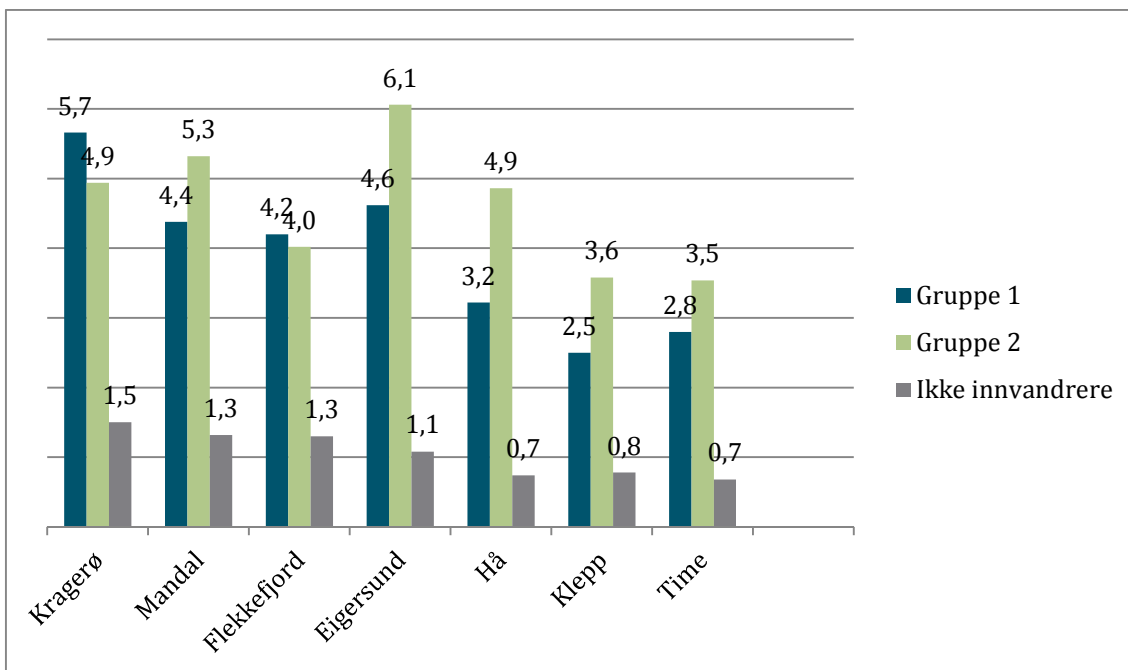
Personer med innvandrerbakgrunn er i mindre grad sysselsatte og oftere arbeidsledige enn resten av befolkningen. Det gjelder i særlig grad innvandrerkvinner fra opprinnelsesland hvor sysselsettingen er lav. Innvandrerbefolkningen har dessuten lavere gjennomsnittlig arbeidsinntekt enn den øvrige befolkningen. Å kunne forsørge seg selv og sin familie gjennom arbeid, er det befolkningen mener er viktigst for god integrering. Deltakelse i arbeidslivet gir økonomisk trygghet, selvstendighet og bidrar til selvrealisering. Inntektsgivende arbeid er også et viktig virkemiddel for å forebygge fattigdom og utjevne sosiale forskjeller. Kvinners deltakelse i arbeidslivet bidrar til likestilling mellom kjønnene (NOU 2011:14:109).

Situasjonen på landsbasis gjenspeiles i stor grad i Eigersund. Mens arbeidsledigheten blant befolkningen i Eigersund eksklusive innvandrere i snitt ligger noe under landsgjennomsnittet, ligger arbeidsledigheten blant innvandrere i gruppe 2 (hvor flyktninger inngår) over landsgjennomsnittet for samme gruppe innvandrere. Arbeidsledigheten blant denne gruppen innvandrere i Eigersund ser dessuten ut til å ha blitt langt sterkere påvirket av finanskrisen i 2009 enn hva som var tilfelle for landsgjennomsnittet. Også sammenliknet med referansekommunen ligger Eigersund kommune i snitt over gjennomsnittet for arbeidsledighet i gruppe 2.

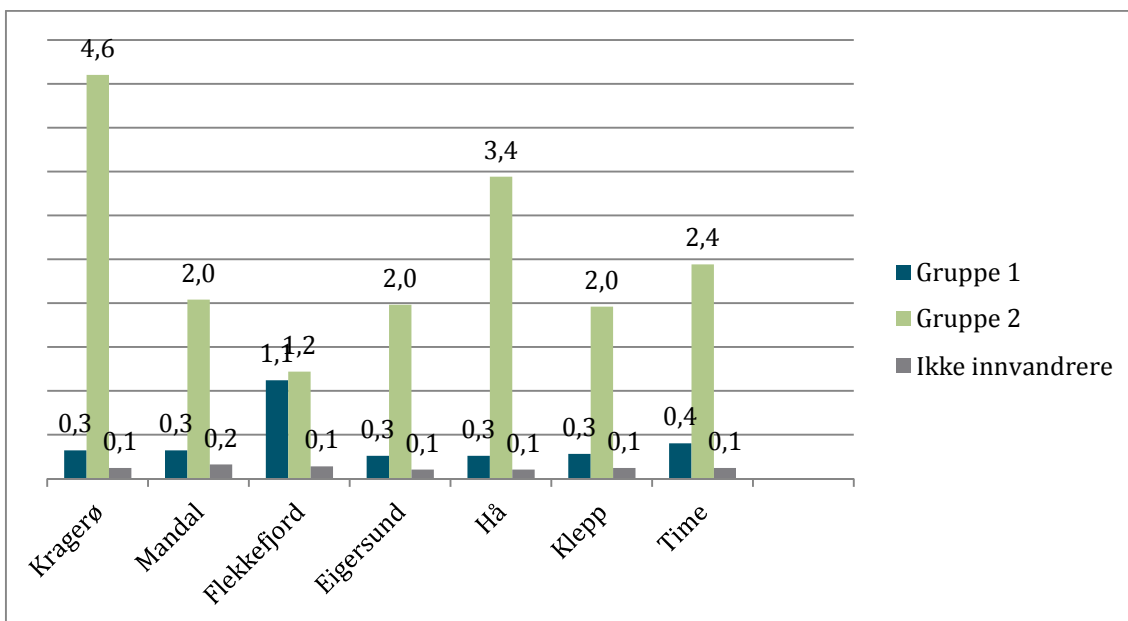
De første to årene etter bosetting i kommunen er flyktningene normalt under introduksjonsprogrammet. En kan derfor ikke vente at flyktninger bosatt etter 2008 er i arbeid allerede. Av de 18 voksne som ble bosatt i 2009, er det likevel 1 som er i fast 100 % stilling og 2 som er engasjert i et prosjekt for enslige mindreårige, og er selvforsørget med den inntekten. Av de øvrige er 2 i praksis, 2 har flyttet fra kommunen, 2 er i fødselspermisjon, 4 på AMO-kurs, og 1 er søkt inn i kvalifiseringsprogrammet. 2 er fortsatt i introduksjonsprogrammet på grunn av fødselspermisjon eller behov for mer tid. 1 følger grunnskoleundervisning og 1 følger undervisning med tanke på generell studiekompetanse. Av de 15 voksne som ble bosatt i 2008, er 3 fortsatt i introduksjonsprogrammet, 1 er i kvalifiseringsprogrammet, 1 mottar sosialhjelp, 2 er i fast jobb, 2 har mindre faste stillinger i kommunen, 1 er i praksis. Noen har også flyttet fra kommunen.

Blant de som har vært i Eigersund i 5 år eller mer, kan vi forvente større sysselsetting. Av de 13 voksne som ble bosatt i 2007, er 7 i fullt arbeid, 3 er i deltidsarbeid, 1 er pensjonist. De øvrige går på videregående skole eller studerer. Av de 13 voksne som ble bosatt i 2006, er 5 personer i fullt arbeid, 3 personer i deltidsarbeid, 1 person arbeider som vikar. De øvrige er i kvalifiseringsprogrammet eller på AMO-kurs. Flere av de 12 voksne som ble bosatt i 2005 har flyttet fra Eigersund kommune. 1 er i full stilling, mens 4 arbeider i deltidsstillinger. Av de 15 voksne som ble bosatt i 2004, er 5 i fullt arbeid, mens 5 er i relativt store deltidsstillinger.

Vi ser fra disse tallene at under halvparten av de bosatte voksne flyktningene er i fast arbeid. Mennene har i større grad fulle stillinger.

Figur 6: Arbeidsledighet ved utgangen av 3. kvartal for utvalgte kommuner. Gjennomsnitt for årene 2007-2011. Prosent av bosatte. Flyktninger finnes i all hovedsak i gruppe 2 (se tabell 15).

Figur 7: Deltakere på arbeidsmarkedstiltak ved utgangen av 3. kvartal for utvalgte kommuner. Gjennomsnitt for årene 2007-2011. Prosent av bosatte. Flyktninger finnes i all hovedsak i gruppe 2 (se tabell 16).

En av hovedutfordringene med integrering av mennesker som kommer gjennom humanitære kanaler er at en høy andel av denne gruppen innvandrere har et kompetansenivå som ligger vesentlig under gjennomsnittet av majoritetsbefolkningen, og det kreves ofte en stor offentlig innsats for at

de skal kunne integreres i arbeidslivet og i det norske samfunnet (NOU 2011:7). Dette er situasjonen også i Eigersund, men som industrikommune står Eigersund på mange måter i en bedre posisjon med hjørnesteinsbedriften Aker Eigersund AS (Aker Solutions) som tidvis har hatt et stort behov for ufaglært arbeidskraft. Dette har særlig kommet mennene til gode. En utfordring er at arbeidsmarkedet i Eigersund er sterkt konjunkturbasert. I oppgangstider har vi sett at dette virker positivt inn på flyktningenes innpass i arbeidslivet, men nedgangstider fører til større utfall for flyktninger enn for befolkningen eksklusive innvandrere: Da også Eigersund ble rammet av en lavkonjunktur med finanskrisen i 2009 steg arbeidsledigheten med like under ett prosentpoeng for befolkningen eksklusive innvandrere, men 2,2 prosentpoeng for gruppe 2 (i hovedsak flyktninger) (se tabell 15). Til tross for fortsatt krise i Europa, er ordreinngang i industrien lokalt nå igjen så stor at Aker Solutions har planer om mer enn en dobling av antall tilsatte (fra 7-800 til nærmere 2000, ifølge rektor ved voksenopplæringen). Aker Solution og NAV går derfor sammen om å arrangere sveisekurs for å kvalifisere folk til arbeid hos dem. Nylig har de klart å rekruttere rundt 12-15 flyktninger på denne måten. Disse har i dag faste jobber, og gjør det bra, ifølge rektor ved voksenopplæringen. Ytterligere 5 går for øyeblikket på sveisekurs på Forus, og fra januar 2012 planlegges det kurs for flere flyktninger som skal kvalifiseres til de sertifikater som er nødvendig for at Aker Solutions skal kunne tilsette de og bruke de i produksjonen i Eigersund. Dette er svært positive utviklingstrekk, og det synes som om både de kommunale etatene og det lokale næringslivet i Eigersund har vært fleksible i forhold til individuelle tilpasninger for flyktninger. Dette er klart et fortrinn i forhold til integrering i arbeidslivet.

Hvem kommunen hittil har bosatt, har også, ifølge rektor ved voksenopplæringen, hatt betydning for hvordan kommunen har lyktes med integrering i arbeidslivet. Over de siste 10-12 årene har Eigersund kommune bosatt nærmere 120 chin-burmesere som kom fra Malaysia som kvoteflyktninger. Mange av chin-folket hadde ifølge flyktningkonsulenten en ti-årig skolegang, men ytterst få hadde fagutdannelse. Mange kom da det var svært gode tider på Aker Solutions, og fikk etter kortvarig kursing fast ansettelse der, og har, både ifølge rektor på voksenopplæringen og flyktningkonsulenten, gjort det veldig bra.

De har et veldig godt skussmål ute i arbeidslivet her. De er veldig flinke til å jobbe. Lite fravær. Står på. De har noe iblevende i seg. De sier at de vil etablere seg med egen leilighet, egen bolig, de vil ha seg bil og sertifikat og veldig mange av de har lyktes og er nærmest å regne som fullt integrerte.

Det sier rektor ved voksenopplæringssenteret. At integreringen og innpass i arbeidslivet for denne gruppen flyktninger har vært så vellykket, har ført til at også chin-flyktninger bosatt i andre kommuner har flyttet til Eigersund. I tillegg til et godt arbeidsmarked for menn, har chin-burmeserne dessuten et fortrinn ved at de er en sammensveiset gruppe med et sterkt nettverk hvor de hjelper hverandre. Nye burmesere kommer inn i et etablert miljø, og det letter deres innpass til arbeidsmarkedet. Chin-burmeserne har derfor klart seg godt i arbeidsmarkedet. Utfordringen har vært at ettersom det har vært relativt store grupper chin-folk ved den enkelte arbeidsplassen, så har de, ifølge flere av våre intervjuobjekter, sosialt holdt seg mye for seg selv, og derfor ikke blitt like godt integrert i det sosiale arbeidsmiljøet.

For kvinnene har det generelt vist seg å være vanskeligere. Blant de som er bosatt siden 2004, har typisk en del kvinner, ifølge flyktningkonsulenten og rektor ved voksenopplæringssenteret, deltidsarbeid, ofte i kommunen. En del av disse driver innenfor reinhold. Dette er stillingene som normalt ligger på 60-65 % av full tid. En del som jobber i pleie og omsorgssektoren, spesielt i bosentrene i kommunen, har vanligvis ganske små stillinger fast, men får vakter i tillegg. Dette gjelder kvinner som ikke har en formell helsefaglig utdannelse, men som har gått et kurs for assistenter. De siste to årene har kommunen mottatt flere flyktninger fra Afrika, da særlig Eritrea. Flertal-

let av disse er kvinner, og få har utdanning. Flere er også analfabeter. De første flyktningene i denne gruppen er akkurat ferdige med introduksjonsprogrammet, og det er derfor altfor tidlig å si noe om hvordan det har gått med dem, men så langt har de ifølge rektor i voksenopplæringen ikke klart å ta de samme stegene som chin-burmeserne har gjort. Gitt den situasjonen vi kjenner i forhold til sysselsettingsmuligheter for ufaglærte kvinner i Eigersund, at disse kvinnene i langt mindre grad enn chin-burmeserne kommer sammen med en mann som kan forsørge familien med en jobb i industrien, og kunnskapen om at eritreerne i større grad består av en heterogen gruppe, og ikke i samme grad som chin-burmeserne har et godt grunnlag for å skape et nettverk hvor de kan hjelpe hverandre og gjøre seg uavhengige av flyktningtjenesten, er det grunn til å følge særlig med på denne gruppen flyktninger. Når det er sagt, forteller et av våre eritreiske intervjuobjekt at det er et godt samhold mellom de eritreiske flyktningene også, og at de forsøker å hjelpe hverandre, så også her kan vi se en styrke i å være flere.

Rektor ved Eigersund voksenopplæringscenter synes det kan bli i overkant mye fokus på å få innvandrerne i arbeid:

Endel nordmenn er i en situasjon at de ikke har en arbeidsevne som gjør dem i stand til å skaffe seg eller beholde et fast ordinært arbeid. Det kan være medfødte eller ervervede skader fysisk eller psykisk og i noen tilfeller ser vi manglende språklige ferdigheter som hindringsfaktorer. Mange flyktninger har opplevd grusomme ting og strid med store traumer og trenger beskyttelse. Dette er grunnen til at FN har gitt dem kvoteflyktningstatus og de får varig opphold i Norge. Det er viktig at alle resurser settes inn på å rehabilitere, integrere og gi kvalifiserings tiltak med mål om at den enkelte skal kunne forsørge seg selv og eventuelt sin familie. Når dette ikke går er det viktig at staten tar ansvar og yter en varig trygdeytelse slik at de får økonomisk trygghet og ikke blir sosialhjelpsmottakere resten av livet og belaster det kommunale sosialbudsjettet. Slik praksis er i dag kan det føre til at kommuner sjekker helse og psyke på flyktningene som IMDi spør om bosetting av ute i kommunene før de svarer ja

Integreringsutvalget anerkjenner denne situasjonen som rektor ved voksenopplæringscenteret beskriver, og sier at de tilfeller hvor en ikke kan forvente ordinær arbeidsdeltakelse, så vil det være viktig å sikre at disse flyktningene likevel kommer i meningsfulle aktiviteter (NOU 2011:14:109).

Overkvalifisering

En annen utfordring på nasjonalt plan har vært at sysselsatte innvandrere ofte er overkvalifiserte for den jobben de har (NOU 2011:14:109). Daglig leder i EIK sier han

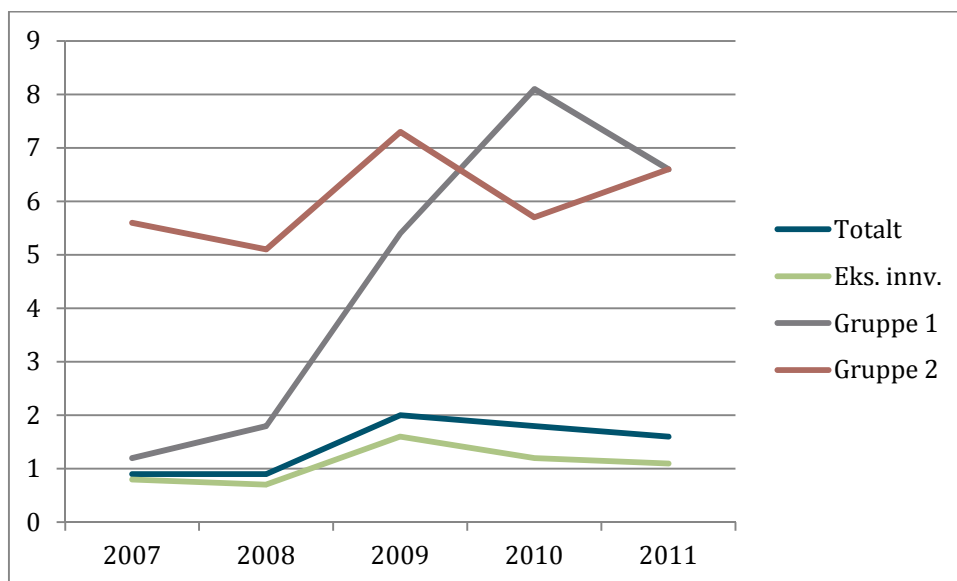
har en kamerat som driver et fiskemottak, og han sier at ”hadde du bare visst hva slags folk som står her, det er jo vanvittig mange flinke folk, de er jo professorer og alt i hop”. Så det er garantert at mange av disse folka... bare vi hadde fått disse på banene så hadde de hatt masse å bidra med.

Dette støtter opp under funnene fra nasjonalt plan, men blant flyktningene i Eigersund synes ikke overkvalifisering å være et påfallende ”problem”. Ifølge rektor ved voksenopplæringen ”må du lete veldig lenge for å finne en som har noe særlig ut over 10-12 års skolegang, og veldig mange som har 3-4 år”. Det har vært tilfeller av personer som har en mastergrad fra sitt hjemland, og hvor en har vært i kontakt med rådgivere ved Universitetet i Stavanger for å forsøke å få vurdert denne i forhold til et adekvat arbeid. Flyktningkonsulenten har fått nødvendig informasjon fra universitetet om framgangsmåte, men godkjenningen kan være en tidkrevende prosess som krever omfattende dokumentasjon av innholdet i utdanningen vedkommende har fra sitt hjemland, samt bestått ”Bergentesten” (test i norsk på høyere nivå). En person dette var aktuelt for fikk i stedet anledning til å vise sin kunnskap i praksis ved en lokal bedrift som ikke var opptatt av å se vitnemål. En gikk derfor ikke videre med godkjenningsprosessen.

Arbeidsinnvandrere

Eigersund har utfordringer med sysselsetting av flyktninger, men langt større utfordringer med sysselsetting av arbeidsinnvandrere. Arbeidsinnvandrere fra EØS-land har i hovedsak tatt arbeid innenfor mekanisk industri og bygg og anlegg, men også andre bransjer. Denne utviklingen skjød, ifølge politisk saksframlegg, opprinnelig fart for å dekke et generelt underskudd på arbeidskraft i ”et næringsliv i høygir”, og til å begynne med drev flere firma aktiv rekruttering i Polen. Etter finanskrisen, som for alvor ga seg til kjenne i Eigersund i 2009, har NAV registrert at flere av disse er blitt arbeidsledige.

Tall fra SSB (se tabell 15) bekrefter dette. Som vi har sett, steg arbeidsledigheten generelt i Eigersund i 2009. Dette ga særlig store utslag for gruppe 1 (hvor innvandrere fra EØS-land inngår), hvor arbeidsledigheten steg langt over både nivået for befolkningen eksklusive innvandrere og innvandrere i gruppe 2 (se figur 6 under). For innvandrere i gruppe 1 steg den med hele 3,6 prosentpoeng fra 2008 til 2009, og ytterligere 2,7 prosentpoeng fra 2009 til 2010, før den gikk noe tilbake igjen i 2011. Totalt steg den med 4,8 prosentpoeng fra 2008-2011 for gruppe 1, mot 1,5 prosentpoeng for gruppe 2 i samme periode. I dag ligger arbeidsledigheten blant innvandrere i gruppe 1 i Eigersund på 6,6 %, og dermed på samme nivå som arbeidsledigheten blant innvandrere i gruppe 2, mens innvandrere i gruppe 1 på landsbasis ligger hele to prosentpoeng under arbeidsledigheten i befolkningen eksklusive innvandrere.

Figur 8: Utvikling i arbeidsledighet i Eigersund kommune, 2007-2011 (tredje kvartal). Kilde: SSB

Da nedgangen med finanskrisen kom, hadde innvandrere i gruppe 1 (flertallet av disse er i følge våre intervjuobjekter fra Polen) flere år i norsk arbeidsliv bak seg og hadde opptjent rettigheter til dagpenger. Få reiste tilbake til Polen. I stedet har de i stor grad hentet sin familie til Norge. I Rogaland er Eigersund, sammen med Haugesund, den kommunen hvor andelen arbeidsledige fra EØS-land er størst (saksframlegg politisk sak 08/04/2011). Vi ser av dette at konjunktorene i den lokale industrien, og hvordan en håndterer forberedelse til eventuelle lavkonjunkturtider, vil ha stor betydning for hvordan en lykkes med integrering av innvandrere generelt, og arbeidsinnvandrere spesielt.

5.2 Tilknytning til barnehage og utdanningssektoren

På nasjonalt plan er innvandrere i Norge godt integrert i arbeidsmarkedet sammenliknet med andre OECD-land, og en relativt høy andel norskfødte med innvandrerforeldre tar høyere utdanning. Utfordringen er at sysselsettingen likevel er lavere, at lav inntekt er vedvarende og at det er fattigdom i deler av innvandrerbefolkningen. Dårligere levekår blant grupper av innvandrere utgjør en risiko for samfunnet som helhet. Integreringsutvalget trekker derfor fram behovet for utdanning og mulighet for sosial mobilitet for barn og unge, og foreslår økt fokus på grunnleggende kvalifisering, bedre bruk av medbrakt kompetanse og et godt utdanningssystem (NOU2011:14:12f).

Ifølge flyktningkonsulenten er det blant de voksne som går på voksenopplæringscenteret og introduksjonsprogrammet per i dag få som har en fullført eller formelt godkjent utdanning med seg fra sitt hjemland. Det er de færreste som vil satse på å bruke mange år på å ta videre utdanning i Norge. De fleste er først og fremst opptatt av å få et arbeid. Det samme gjelder for majoriteten av flyktningene som har kommet siden 2004. Mange av chin-folket har en ti-årig skolegang, men heller ikke i denne gruppen var det mange som hadde fagutdanning. For de enslige mindreårige stiller det seg noe annerledes; de har mer planer om å prøve å fullføre videregående skole og å komme seg videre. Det samme gjelder barn og ungdom av flyktninger som er bosatt her, sier flyktningkonsulenten. Denne tendensen bekreftes også av intervjuene vi har hatt med flyktninger i kommunen.

Barnehagene

Integreringsutvalget er opptatt av at å beherske norsk språk i tidlig barndom er avgjørende for barns læringsutbytte, og dermed for deres evne og mulighet til å gjennomføre og bestå utdanningsløpet. Dette er blant annet viktig for potensialet for sosial mobilitet. Integreringsutvalget ønsker derfor et fokus på å få flest mulig barn med innvandrerbakgrunn eller med foreldre med innvandrerbakgrunn inn i barnehagene og i språktiltak (NOU2011:14:14).

Det er vanskelig å få en fullstendig oversikt over andelen minoritetsspråklige barn i barnehagen. Totalt går 82 minoritetsspråklige barn i barnehage i Eigersund per 22/02-2011, og ytterligere 15 går i åpen barnehage (politisk saksframlegg 08/04/2011). Vi vet videre at alle barn av voksne på introduksjonsprogrammet går i barnehage, og miljøterapeuten tror de aller fleste fortsetter å benytte seg av tilbudet etter endt introduksjonsprogramperiode. Eigersund har også hatt et fortrinn med at de har klart å skaffe barnehageplasser til alle barn av nyankomne flyktninger kort tid etter ankomst, selv om de har kommet midt i barnehageåret. Utfordringen har vært at dette i all hovedsak har vært i barnehagene utenfor sentrum. For å gjøre deltakelse i introduksjonsprogrammet mulig rent logistikkmessig, har flyktningtjenesten vært behjelpelig med transport. ”Vi ser at det ikke ville gå i hop hvis vi ikke hadde hjulpet til med denne kjøringen”, sier miljøterapeuten.

En del av våre norske intervjuobjekt uttrykker bekymring i forhold til at chin-burmeserne i byen holder seg mye for seg selv. Vi sitter ikke med fullstendig oversikt over hvor mange av de rundt 120 chin-burmeserne i byen som er i barnehagealder, men registrerer at 18 barn med chin-bakgrunn går i barnehage per i dag. Ifølge miljøterapeuten har noen chin-burmesere valgt å være hjemme i ett år, men hun mener de fleste har valgt å sende barna i barnehage etter det.

Husabø-barnehagen er den barnehagen i Eigersund med flest minoritetsspråklige barn, både i antall og prosentvis, med 9 minoritetsspråklige barn av totalt 18 barn i barnehagen. Chin-burmesere

utgjør den største gruppa av disse. Barnehagen ligger sentralt i Egersund og har lenge tatt imot mange minoritetsspråklige barn.

I 2008 gikk barnehagen inn i det toårige kompetanseutviklingsprosjektet for barnehageansatte ”*Språklig og kulturelt mangfold i barnehagen*”, om språklig stimulering og flerkulturell pedagogikk i barnehagen. Initiativet kom fra Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring, og var finansiert av Kunnskapsdepartementet. Samarbeidspartnere var fylkesmannen, UiS og barnehager i fylket. 4 Eigersund-barnehager var med i prosjektet, men Husabø hadde rolle som kompetansebarnehage, og fikk midler til å tilsette en barne- og ungdomsarbeider i 40 % stilling over to år som skulle konsentrere seg om de tospråklige. Tidligere hadde dette arbeidet kommet på toppen av ordinært arbeid. Barnehagepersonellet fikk dessuten i prosjektperioden veiledning fra fagpersoner ved Universitetet i Stavanger og hadde nettverkssamarbeid med de øvrige involverte barnehagene i kommunen. Barnehagen fikk også tospråklige morsmålsassistenter i tyrkisk, burmesisk og singalesisk, som blant annet oversatte sentrale bøker innenfor *Snakkepakken* (pedagogisk verktøy). Erfaringene med morsmålsassistenter varierte sterkt og var svært personavhengig. Det var dessuten til dels vanskelig å skaffe egnede morsmåls lærere. På grunn av en stram kommuneøkonomi har ordningen med morsmåls lærere blitt avvirket. Dette er særlig en utfordring når barnehagen skal ta imot barn hvor verken barn eller foreldre snakker norsk eller engelsk. Det kan også medføre at mange barn begynner på skolen uten å beherske norsk på en tilfredsstillende måte (politisk saksframlegg 08/04/2011).

Resultatet av prosjektet var en synliggjøring av det flerkulturelle aspektet ved barnehagen. Barnehagen forteller at dette gjorde de minoritetsspråklige barna stolte av sin bakgrunn og sine språkferdigheter. Prosjektet ga også barnehagen mulighet til å rette et ekstra søkelys mot foreldrene. De hadde over lengre tid sett at det i stor grad var fedre som hentet og leverte i barnehagen. Dette skyldtes antakelig at mennene var de som behersket det norske språket best. Som et tiltak for å få mødrene på banen, arrangerte barnehagen derfor *mødrekvelder* to ganger i året. Mødrene til de minoritetsspråklige barna ble invitert til å lage mat fra eget land og fortelle om sin bakgrunn. Den første gangen var det få norske, og det kom tilbakemeldinger fra de norske om at de syntes det var blitt vel mye fokus på de minoritetsspråklige. Men etter det neste arrangementet opplevde de at mødrekveldene førte til økt forståelse og bedre samhold mellom foreldre av minoritetsspråklige og norske barn. De norske foreldrene er nå blitt flinkere til å invitere minoritetsspråklige i selskap, og når ungene blir invitert hjem oppnår de også en annen status i barnehagen, ifølge barne- og ungdomsarbeideren i barnehagen.

Etter endt prosjektperiode har kommunen fortsatt å finansiere en 20 % stilling for arbeid med minoritetsspråklige, men barnehagen frykter at dette vil bli tatt bort fra neste år. Det synes de er synd, for tester viser at de minoritetsspråklige barna ligger tilbake for de ettspråklige barna i språkutvikling, og de vet også at de minoritetsspråklige barna sliter når de kommer over i skolen. De har observert at når de voksne går inn i leken med barna, skjer det en fantastisk språkutvikling som ikke ellers ville oppstått. Men dette er ressurskrevende. Det påbegynte pedagogiske arbeidet vil uansett videreføres, og skal involvere alle de ansatte i barnehagen.

Det er tydelig at Husabø er en barnehage som synes det er spennende å jobbe med de minoritetsspråklige. Styreren, som er i permisjon dette året, har nylig avlagt eksamen i flerspråklig utvikling ved UiO. Dette vil med all sannsynlighet komme barnehagebarna til gode. Det er dessuten blitt nedsatt en arbeidsgruppe som skal lage rutiner for mottak av minoritetsspråklige barn og hvordan barnehagen kan få veiledning for å gi et best mulig barnehagetilbud. Som barne- og ungdomsarbeider i barnehagen sier det: ”Det som blir slått opp i media er det som er negativt. Da er det kjekt at vi kan si at det fungerer så greit, at vi kan si at vi har kjekke foreldre og flotte unger!”

Barneskolen

Husabø skole ligger i sentrum av Egersund og har nær 378 elever, fordelt på 15 klasser fra 1.-7. trinn. Skolen er mottaksskole for flyktninger i Eigersund, og har også andre store grupper med minoritetsspråklige barn som har kommet sammen med foreldre som har arbeidsinnvandret eller giftet seg med nordmenn. Antallet minoritetsspråklige barn i skolen har vært jevnt stigende, særlig i gruppen barn av arbeidsinnvandrere og inngifte. 13 % av elevpopulasjonen er i dag minoritetsspråklige. Mens flyktninger tidligere dominerte blant disse, er mindre enn halvparten av de minoritetsspråklige i dag flyktninger (tall fra saksframlegg politisk sak 08/04/2011). De største gruppene minoritetsspråklige på skolen er chin-burmesere (flyktninger) og polakker (arbeidsinnvandrere). Eritreere, somaliere, kosovoalbanere, tsjetsjenere og kurdere utgjør for øvrig de største flyktninggruppene. Skolen har ansvaret både for norskopplæringen av barn det første året etter ankomst og for morsmålsundervisningen i kommunen. Dette inkluderer russisk, polsk, chin, thai, litauisk og rumensk. Det er en utfordring at skolen ikke har tilgang på kvalifiserte morsmålslærere i alle aktuelle språk. Da morsmålsopplæringen innebærer at en lærer norsk via sitt morsmål gir dette igjen utfordringer for norskopplæringen.

For å ivareta sine oppgaver i forhold til minoritetsspråklige elever, har skolen ansatt en pedagogisk leder og to assistenter ved språkstasjonen, samt en miljøarbeider som jobber spesielt med flyktninger. I tillegg har de muligheter for å sette inn timeressurser der elevene får noe hjelp og oppfølging på klassenivå. I det daglige skiller de ikke mellom ulike grupper minoritetsspråklige. Assistentene i klasserommene hjelper alle, for utfordringene med språket er ofte de samme. For å få ekstra ressurser til elever med behov, sender skolen ved oppstart av skoleåret en oversikt til kommunen over antallet elever som har minoritetsspråklig bakgrunn, og får ressurser deretter. Utfordringen er at dette blir fordelt per skoleår. Det kan dermed ta litt tid å få tilstrekkelig med ressurser til elever som dukker opp i løpet av skoleåret. For å bøte på dette får skolen midler til akutt starthjelp i form av en assistent som kan følge nyankomne flyktninger i inntil 30 timer ved ankomst.

Når nye minoritetsspråklige elever ankommer skolen, starter de med et møte mellom foreldre, elev, pedagogisk leder på språkstasjonen, og eventuelt tolk, samt flyktningkonsulent, dersom det gjelder flyktninger. På dette møtet går de igjennom en punktliste over tema som skal tas opp, og forteller blant annet om skolen, det pedagogiske opplegget, det praktiske rundt kroppssøving, tøy, timeplan, matpakke etc., og de deler ut et velkomsthfte. Skolen opplever selv at mottak av flyktninger ofte er enklere enn mottak av barn av arbeidsinnvandrere, fordi de ved mottak av flyktninger får en forvarsel via flyktningkonsulenten som gjør at de kan forberede seg i større grad, og fordi barnet da allerede er innenfor et system. Barn av arbeidsinnvandrere kommer ofte brått på og skaper dermed større utfordringer.

Det første året deltar flyktningene på norsk språkopplæring to timer til dagen, fire dager i uka. For øvrig følger de ordinær undervisning. Språkopplæring står her i sentrum, men de har også et stort fokus på det sosiale, da de ser at mange minoritetsspråklige elever blir gående mye alene. Mye tid blir brukt på å kartlegge flyktningenes bakgrunn. De innrømmer også at det gis en viss særbehandling til flyktninger ved at de i forbindelse med arrangementer som juletefest og liknende henter foreldrene i bil og følger de inn for å vise hvordan ting fungerer, slik at terskelen for å delta blir lavere.

I fortsettelsen får klassen, etter hvor mange elever de har, en ressurs på 4-5 timer som skal brukes til å følge opp sine minoritetsspråklige elever. Assistentene kan også settes inn der det er mest behov. Det kan ofte være en utfordring at eleven ikke holder samme faglige nivå som sine jevnaldrende. Mange flyktninger har ikke gått på skole i det hele tatt når de kommer, og skolen har også

tatt imot noen analfabeter. Skolen har likevel valgt å gi elever innpass i klasser basert på alder, og ikke ferdigheter, da de har erfart at barn som blir plassert under sitt alderstrinn har følt seg mistilpass. Dette har gått ut over motivasjonen og har gitt sosiale utfordringer.

Skolen synes ikke ressursene strekker til i forhold til behovet hos elevene. Særlig skulle de ønske seg mer hjelp fra folk med spesialkompetanse, blant annet innen psykologi, for de ser at det er en del barn som kunne trenge langt mer oppfølging. De kunne også tenke seg at det innenfor rammen av språkstasjonen var rom for mer praktisk undervisning i hvordan det norske samfunnet fungerer. I forhold til introduksjon til det sosiale har de snakket om å bruke eldre elever på skolen som faddere. Dette er i liten grad gjort hittil.

Blant de tre gruppene minoritetsspråklige barn i skolen (flyktninger, barn av arbeidsinnvandrere og barn av personer som har giftet seg med nordmenn), opplever skolen at de har størst utfordringer med barn av arbeidsinnvandrere. Dette skyldes først og fremst mangel på motivasjon hos disse barna som gjerne har kommet til landet ufrivillig, og som heller ikke vet når de skal forlate landet igjen. Den praktiske oppfølgingen fra hjemmet er også svakere for denne gruppa både i form av leksehjelp og i forhold til kommunikasjon mellom skole og hjem. Dette på grunn av språkproblemer.

Tross utfordringer med elever som ”plutselig står og banker på døra”, varierende kompetanse hos flyktningbarn ved oppstart, manglende motivasjon hos barn av arbeidsinnvandrere, manglende oppfølging hjemme og noe sosiale problemer i forhold til inkludering, mener skolen at de er gode på å gi minoritetsspråklige elever en god start. De er glade for å registrere at barna som har gått ut fra skolen har lyktes relativt godt; mange har kommet seg videre og skaffer seg utdanning. Rektor og pedagogisk leder ved språkstasjonen tror det er mange fordeler med at nyankomne minoritetsspråklige elever blir satt rett inn i en norsk klasse framfor at de er i et eget opplegg den første tida. Det gir muligheter for å skaffe seg et nettverk og venner tidlig, og ikke minst å komme raskt i gang med språket i praksis. De største utfordringene har vært i forhold til barn som har kommet til skolen i sein alder, og som relativt tidlig har blitt overført til ungdomsskolen. Vi registrerer dessuten at de to representantene fra skolen omtaler det flerkulturelle miljøet ved skolen som en berikelse, og at de snakker om enkeltelever med flyktningbakgrunn med entusiasme og en vilje til å hjelpe. Pedagogisk leder i språkbasen virker svært opptatt av at mottak av flyktninger handler om mer enn språkopplæring. ”Det har mye med trygghet og mottakelse å gjøre”, sier hun. Hennes egen bakgrunn fra et krigsområde og selvopplevd erfaring med det å være flyktning, er en styrke i arbeidet, ifølge henne selv. Utover pedagogisk leder i språkbasen er det få ansatte med minoritetsbakgrunn i skolen, kun morsmåls lærere i svært små stillinger. Mangelen på forbilder kan påvirke elevenes syn på framtidsmuligheter.

Ungdomsskolen

Husabø ungdomsskole er mottaksskole for ungdommer fra 8.-10. trinn med flyktningbakgrunn og andre minoritetsspråklige ungdommer. Her meldes det at en av hovedutfordringene er elevenes forkunnskaper, blant annet deres datakunnskaper. Husabø ungdomsskole har 10 timer i uka fordelt på 2 timer hver dag, med Grunnleggende Norsk Opplæring (GNO). Resten av skoledagen er elevene i sine respektive klasser. Enkelte lærere opplever dette som en belastning. Den største utfordringen er analfabeter som kommer inn i gruppen midt i skoleåret etter at alle ressurser er fordelt. Skolen ønsker at det etableres en mottaksklasse (stikk i strid med erfaringene ved barneskolen). Til dette har de behov for et tilskudd på en 75 % stilling. De har også behov for en dobling av tolketjenesten (politisk saksframlegg 08/04/2011).

En gruppe mindreårige flyktninger og noen mindreårige i ungdomsskolealder som har blitt gjenforent med sine foreldre, har ikke fullført grunnskole når de kommer. Da Eigersund ikke har et fullgodt tilbud for disse elevene, har kommunen inngått et samarbeid med ”grunnskole for voksne” ved Sandnes læringscenter for kvalifisering til opptak på videregående skole. Dette læringscenteret kan tilby et differensiert undervisningstilbud, og prisen er lavere enn hva en skoleplass i Eigersund ville koste. Kommunen mottar dessuten et persontilskudd for disse, tilsvarende det kommunen får for å gi et opplæringstilbud til voksne flyktninger (110.000 per år over 3 år per 2011) (politisk saksframlegg 08/04/2011). En av ungdommene dette gjelder trekker fram at den lange skoleveien er tung, og at dette virker demotiverende i forhold til muligheten for å fortsette på videregående skole i Sandnes. Med den kunnskapen vi besitter om et høyt frafall blant minoritetspråklige elever, særlig gutter i den videregående skolen (NOU 2011:14:191), er det grunn til å følge med på utviklingen her. Det kan videre være en utfordring å holde på de som ikke har fullført grunnskoleopplæring i hjemlandet før de kommer, da Eigersund ikke har et fullstendig tilbud for denne gruppen.

Videregående skole og fortsatt utdanning

Tross meldinger om noe blandet motivasjon, mener flyktningtjenesten at enslige mindreårige ofte har planer om å prøve å fullføre videregående skole og komme videre. ”De er veldig motiverte for skolegang. De vet hva de vil og har klare mål”, sier miljøterapeuten om denne gruppa. To av dem er allerede i gang med videregående opplæring. Ifølge flyktningkonsulenten er også motivasjonen for videre utdanning blant barn og ungdom av flyktninger som er bosatt her god, og miljøterapeuten mener alle ungdommene de har hatt så langt, har fortsatt på videregående etter ungdomsskolen. Påvirkning fra norskspråklige medelever kan gjerne ha noe å si i denne sammenheng. Et av våre intervjuobjekter som selv ikke hadde noen formell utdanning, var svært klar på akkurat dette da hun fikk spørsmål av en venn om hvorfor hun ikke heller ville flytte til Stavanger:

”Eg sa: Fordi dere (...) kommer bare sende barna sine jobbe på pizzeriane og dine barn ikke gå lenger utdanning... Ikke gå på skule. Du tenker bare på penge, du ikke tenke på barna! Hvis mine barn kom [til Stavanger], mine barn også bare spasere rundt og ikke gå på skule, og jobbe på pizzeriane. Eg like ikke jobbe på pizzeriane. Eg vil ha utdanning.

I Eigersund fant hun at barna kom i kontakt med lokale ungdommer som ble oppdratt til å gå på skole og ta videre utdanning. Selv om hun selv mente hun ville hatt det bedre sosialt i et stort nettverk av personer med samme etniske bakgrunn som seg selv i Stavanger, valgte hun derfor for barnas beste å bli i Eigersund. Også de øvrige intervjuobjektene våre har drømmer og mål om videre utdanning på vegne av egne barn.

Noen unge voksne har tatt fagutdanning (tømrer, elektriker) etter at de har kommet til Eigersund. Blant disse er det noen som har fått lærlingkontrakt uten 2-årig skole først, mot lengre læretid. Dette er blitt vurdert som mest hensiktsmessig, da lengre språkpraksis øker sjansen for å bestå teorien mot slutten av praksisperioden.

På bakgrunn av dette kan vi si at potensialet for sosial mobilitet for unge med flyktningbakgrunn, eller hvis foreldre er kommet til Eigersund som flyktninger, synes å være relativt godt.

Blant barn av flyktninger som har kommet til Eigersund etter 2004, er det ifølge miljøterapeuten ingen som har kommet så langt i utdanningsløpet av de har begynt på høyere utdanning, men det at flertallet går på studiespesialiserende studieretning på videregående er et tegn på at de har planer om dette. Vi er for øvrig kjent med eksempler på unge flyktninger som har kommet før 2004

som nå er i ferd med å ta en mastergrad eller bachelorgrad ved norsk høyskole eller universitet. Disse kan veldig gjerne fungere som forbilder for andre.

For øvrig vil etterutdanning og tilbud om kursing være viktig for kvalifisering av personer til enkelte yrker. Et av våre kvinnelige intervjuobjekt forteller at ekstravaktene krever videre kursing som hun har problemer med å ta på grunn av dårlig skriftlig nivå i norsk. Hun etterlyser muligheten for muntlige prøver. Vi har hørt mye om sveisekurs og tilsvarende kvalifiseringsmuligheter for menn. Det er viktig at NAV også har et fokus på tilrettelagte tilbud for kvinner.

5.3 Språkkompetanse, norskopplæring og introduksjonsprogram

Ifølge Integreringsutvalget fungerer introduksjonsprogrammet godt (NOU 2011:14:17). Det gjør det tilsynelatende også i Eigersund. Eigersund voksenopplæringscenter driver opplæringen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere som er bosatt i Eigersund, Bjerkreim eller Sokndal, og har ansvaret for gjennomføringen av Introduksjonsordningen. Tilbudet går normalt over 2 år og omfatter opplæring i norsk og samfunnskunnskap, språkpraksis og arbeidspraksis (i regi av NAV). Med dette har voksenopplæringscenteret en nøkkelrolle i forhold til et høyt antall voksne innvandrere både i forhold til språkopplæring, og som en forberedelse i forhold til å kunne mestre en overgang til arbeidslivet (politisk saksframlegg 08/04/2011).

Per i dag har senteret rundt 50 voksne elever og 10 ansatte. Norskundervisning for innvandrere utgjør 9 av disse stillingene. Kommunen har dessuten et velfungerende samarbeid med Sola, Sandnes, Time og Hå kommune om den pålagte undervisningen i samfunnskunnskap. Selv underviser de på thai, engelsk og chin i skolens høst- og vinterferier, men sammen med samarbeidskommunene har de et tilbud innenfor totalt 25 språk. Dette er en stor styrke, ifølge rektor ved voksenopplæringen.

Språkkurs blir opprettet fortløpende og består normalt av 5 grupper inndelt etter nivå. De fleste får tilbud om plass få uker etter ankomst. I forbindelse med ferier kan det trekke ut noe lenger. Opplæringscenteret er lokalisert i dårlig egnede lokaler på Slettebø, 3 km fra sentrum. Da få flyktninger har egen bil, og det kollektive transporttilbudet i Eigersund er dårlig, byr avstanden fra sentrum på problemer og fører til ekstra transportutgifter for senteret. Det påkrevde samarbeidet med NAV og flyktningtjenesten er også tyngre med denne avstanden, og opplæringscenteret har derfor lenge vært på jakt etter alternative lokaler. Svak kommuneøkonomi har hittil gjort dette vanskelig.

Det går et skille mellom flyktninger som har rett og plikt til opplæring og andre innvandrergupper. Det er kun flyktninger og familiegjenforente som har rett og plikt på gratis språkopplæring, men kommunene anmodes om å sette inn et tilbud også til øvrige innvandrergupper, og kommunen strekker seg langt for å få dette til. Disse innvandrerne må da betale dette sely, eller få arbeidsgiver til å betale (politisk saksframlegg 08/04/2011 intervju med rektor ved opplæringscenteret). Det har i noen grad vært problemer med at innvandrere som ikke har rett til opplæring, ikke møter opp til påmeldt undervisning, eller at de hopper av tidlig. Nye rutiner hvor skolen avkrever betaling for hele perioden ved oppstart har ført til større stabilitet og kontinuitet i klassene.

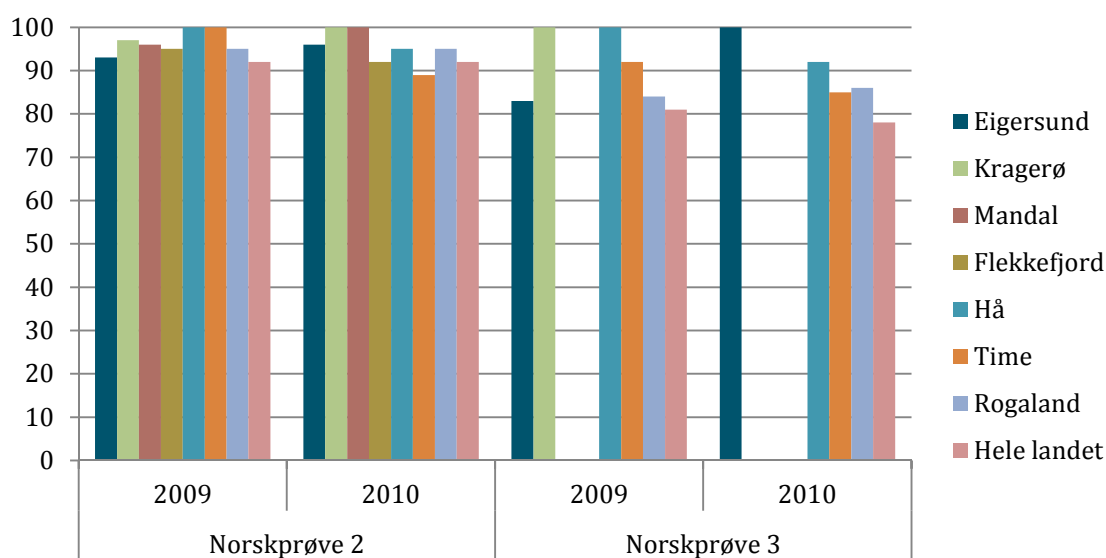
Mange av de flyktningene som har kommet til kommunen i den siste tiden, har liten skolebakgrunn fra sine hjemland og trenger derfor lang tid på å lære norsk skriftlig og muntlig. Mange

sliter også med sin psykiske helse. Dette går ut over konsentrasjonen. Det har derfor vært nødvendig å sette inn flere timer med ekstratiltak enn tidligere, og flere trenger mer enn rammen på 2 år for å komme opp på et tilfredsstillende nivå i norsk. Heller ikke de familiegjennforente har nådd et språklig nivå som gjør dem i stand til å delta i norsk samfunns- og arbeidsliv etter de tidligere til-målte 250+50 timene med norsk og samfunnskunnskap. Etter en behovsvurdering kan de ha rett på inntil 2700 timer undervisning i tillegg. De fleste avslutter i dag etter 800-1200 timer (08/04/2011). Med utvidelsen som nå gir rett til 550 timer språkundervisning fra 1.01.2012, kan vi håpe at denne situasjonen bedrer seg noe.

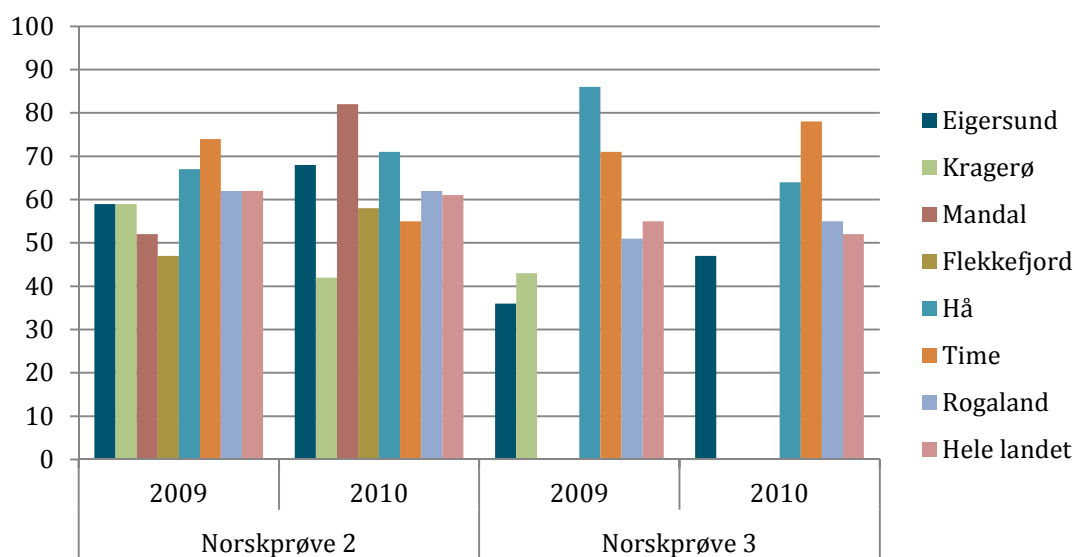
En utfordring kommer, ifølge rektor ved voksenopplæringen, også i forhold til ulik progresjon blant elevene i grupper som kan bestå av både flyktninger med svært lite skolegang og høyere ut-dannede arbeidsinnvandrere. Store nivåforskjeller internt medfører også et behov for flere omor-ganiseringer av klassene i løpet av skoleåret. Dette er en type utfordringer en unngår på større plasser hvor en har anledning til å dele nybegynnergruppene inn etter skolebakgrunn allerede fra starten. I Eigersund har de til tider gitt tilbud om kveldsundervisning til innvandrergupper uten rett til undervisning, men dette var ikke et tilbud da vi foretok denne studien.

I 2009 var det i Eigersund 30 personer som gikk opp til muntlig norskprøve 2, og 12 personer som gikk opp til muntlig norskprøve 3. 37 personer gikk opp til skriftlig norskprøve 2 og 14 per-soner gikk opp til skriftlig norskprøve 3. Året etter gikk 28 personer opp til muntlig norskprøve 2 og 18 personer til muntlig norskprøve 3. 31 personer gikk opp til skriftlig norskprøve 2 mens 17 personer gikk opp til skriftlig norskprøve 3.

Det er absolutt flest kandidater som står på den muntlige prøven (80-100 %). Sammenligner man med andre relevante kommuner ligger Eigersund på linje med disse og noe over landsgjennomsnit-tet. På den skriftlige prøven er støprosenten lavere (50-60 %). Her varierer resultatene i Eigersund noe fra år til år, men de ligger om lag på landsgjennomsnittet (noe lavere på norskprøve 3).

Figur 9: Andel personer som besto muntlig norskprøve 2 og 3 i 2009 og 2010 (jf. Tabell 15)

Figur 10: Andel personer som besto skriftlig norskprøve 2 og 3 i 2009 og 2010 (jf. tabell 16)

Rektor ved Eigersund voksenopplæringscenter mener de har fått kandidater opp på et rimelig bra nivå i norsk og er fornøyd med disse resultatene. Særlig er han tilfreds med å ligge i overkant av nasjonal målestokk for måloppnåelse for norskprøve 2 muntlig. Variasjonene på Nivå 3 forklarer rektor både med at det er et mer avansert nivå, men også med at det er et lite voksenopplæringscenter. Når målet er at 60 % skal bestå testen på landsbasis, og Eigersund i snitt har fire kandidater oppe til hver eksamen, vil resultatet til hver enkelt elev gi stort utslag. Rektor påpeker også at selv om skolens ledelse og de ansattes innsats har mye å bety for måloppnåelse, så vil også elevenes kompetanse når de ankommer ha noe å si. Med et økende antall flyktninger med lavere utdannelse fra sitt hjemland, vil dette kunne vises igjen i resultatene.

Rektor opplever at de har lykket med å ha et bra samarbeid med andre kommunale instanser i forhold til språktrening, og at samarbeid med NAV i forhold til kvalifisering har vært tett og godt. De små forholdene i Eigersund og rektors gode kontakt med næringslivet i kommunen har vært en fordel: ”...å ha kjente folk som en kan spille på – det e’ lett å ta ein telefon...” det har vært med på å åpne dører og gitt folk muligheter som kanskje ellers ikke hadde vært like tilgjengelige, forteller han.

Den store etterspørselen etter arbeidskraft i Eigersund har, ifølge rektor ved Eigersund voksenopplæringscenter, i perioder ført til at enkelte innvandrere er blitt tatt ut av norskopplæringen relativt tidlig. Da nedgangstider kom for noen år siden, og det var behov for å omorganisere arbeidskraften internt i bedriften, bød dette på problemer. Mange hadde ikke nødvendig språkkompetanse til å kunne kommunisere og ta imot beskjeder fra norskspråklige kolleger som skulle lære dem opp i nye arbeidsoppgaver. Dette ble opplevd som særlig tungt for mange av de norskspråklige ansatte. Flyktningkonsulenten sier også at de ser at det i forhold til språkutviklingen kan det være en ulempe med store innvandrergupper som holder seg mye sammen med egne både på jobb og i fritida. Mange av dem som fikk seg sveisejobber, som ikke krever noe språkkompetanse i arbeidssituasjonen, har gått litt tilbake språkmessig i forhold til hvor de var da de sluttet på introduksjonsprogrammet, ifølge miljøterapeuten. Det er derfor, ifølge henne, ganske mange chinburmesere som har mye å gå på når det gjelder det språkmessige. I mindre flyktninggrupper har flyktningtjenesten registrert at elevene på voksenopplæringen i større grad blir tvunget til å bruke den lille norsken de kan. Dette har hjulpet dem i språkopplæringen.

Selv om noen flyktninger sliter med å komme opp på et godt språklig nivå, synes likevel en større utfordring å være arbeidsinnvandrerne. Rektor ved Husabø skole forteller at språkkompetansen (både norsk og engelsk) blant arbeidsinnvandrere og utenlandske personer som har giftet seg med nordmenn i mange tilfeller er svært dårlig, særlig blant de som går arbeidsledige. Dette vanskeliggjør oppfølging av barn i skole, bruk av offentlige tjenester og deltakelse i lokalt samfunnsliv. Miljøet er likevel stort nok til at disse kan fungere godt internt i eget miljø. For skolen er særlig kommunikasjonen med foreldrene til barn av arbeidsinnvandrere vanskelig på grunn av manglende språkkompetanse. I nedgangstider i arbeidsmarkedet, hvor arbeidsinnvandrere blir oppsagt og blir arbeidssøkende, forteller rektor ved voksenopplæringscenteret at NAV møter særlig store utfordringer. Da norskopplæring ikke er definert inn under arbeidskvalifiserende tiltak, er dette kurs som den arbeidssøkende arbeidsinnvandreren må betale selv. Selv om voksenopplæringscenteret lager norskkurs, og den enkelte saksbehandler ved NAV er flittige med å informere aktuelle søkere om tilbudet, får voksenopplæringscenteret i liten grad henvendelser fra arbeidssøkende arbeidsinnvandrere. Rektor tror dette skyldes at de opplever at de ikke har råd til dette. Når industrien nå går inn i en ny oppgangstid, ville det være sterkt tilrådelig å sette inn forebyggende tiltak i form av språktiltak for denne innvandregruppen for å imøtekomme eventuelle framtidige problemer en stor gruppe arbeidsledige arbeidsinnvandrere uten språkkompetanse kan medføre ved en eventuell ny nedgangstid.

5.4 Deltakelse i demokrati

Det overordnede bildet er ifølge integreringsutvalget at innvandrerbefolkningen deltar mindre enn befolkningen for øvrig både i det politiske systemet og på sivilsamfunnets arena. Integreringsutvalget påpeker at det er et demokratisk problem at færre innvandrere deltar i det politiske og sivile samfunn, men viser til at blant annet valgdeltakelse henger sammen med lav inntekt og utdannelsesnivå, og at et fokus på kvalifisering av innvandrere kan bøte på dette problemet (NOU 2011:14:18).

Vi har ikke tall over valgdeltakelsen blant innvandrere i Eigersund, men ved Stortingsvalget i 2009 lå valgdeltakelsen blant innvandrere med norsk statsborgerskap i Rogaland 7 prosentpoeng under landsgjennomsnittet for valgdeltakelse blant innvandrere med norsk statsborgerskap, som igjen lå 24 prosentpoeng lavere enn den generelle valgdeltakelsen (52 % mot 76,4 %). Vi vet også at valgdeltakelsen på nasjonalt plan var lavest blant innvandrere fra Asia. Med den høye andelen flyktninger fra Burma, er det derfor ingen grunn til å tro at Eigersund avviker i positiv retning i forhold til fylkestallene. På den annen side hadde ifølge SSB "mindre sentrale kommuner", slik som Eigersund, høyere valgdeltakelse blant innvandrere enn "noe sentrale", og "mest sentrale kommuner" ved kommunevalget i 2007. Nasjonalt stemte 40 % av de norske statsborgerne med innvandrerbakgrunn og 36 % av de utenlandske statsborgerne med stemmerett. I "mindre sentrale kommuner" lå valgdeltakelsen hos innvandrere generelt på 46 %. Valgdeltakelsen i hele befolkningen var på 62 %. Innvandrere fra Øst-Europa peker seg ut med særlig lav valgdeltakelse (tall fra www.ssb.no). På bakgrunn av dette er det kanskje grunnlag for å antyde at en mindre sentral kommune som Eigersund kan vekke et større engasjement hos innvandrere for kommune- og fylkestingsvalg, men mindre engasjement for Stortingsvalg.

Demokrati og valgdeltakelse har vært tema i introduksjonsprogrammet i Eigersund, og ordføreren har blant annet vært på besøk og fortalt om valgordningen og det norske demokratiet. Ifølge flyktningkonsulenten er det stort å få være med å velge. Dette er også vårt inntrykk fra noen av intervjuene vi har foretatt, mens andre ikke har stemt, selv om de har hatt anledning til det.

Eigersund kommune har ingen innvalgte innvandrere i kommunestyret eller formannskapet, men én representant i Formannskapet hvis foreldre er singalesere.

Av alternative politiske talerør, erstatter *Felles brukerutvalg* et (kun påtenkt) innvandrerråd. Her sitter 2 representanter for seniorer, 2 for funksjonshemmede og 2 for innvandrere/flyktninger. Ifølge flyktningkonsulenten var det svært vanskelig å finne kandidater til de to posisjonene for innvandrere/flyktninger. Dette til tross for at hun selv har informert om rettighetene til fri og godtgjørelse. Flyktningtjenesten har endatil gått direkte ut mot aktuelle personer for å få de med. De lyktes til slutt, men synes det har vært tungt.

For øvrig har stemmen til flyktningene i svært liten grad vært synlig i den offentlige debatten i Eigersund, ifølge flyktningtjenesten, selv om innlegg fra øvrige innvandrere i lokalavisa har forekommet.

I tverrfaglig flyktninggruppe er det blitt diskutert om det ville være naturlig for Eigersund kommune å ha et felles innvandrerråd som fokuserte på alle innvandrergrupper i kommunen, ikke bare flyktninger (politisk saksframlegg 08/04/2011). Frå vårt synspunkt ville det være naturlig også å invitere inn representanter for innvandrere i dette rådet.

5.5 Deltakelse i sivilsamfunn

”Eit velfungerande demokrati krev at alle har høve til å delta på ulike samfunnsarenaer, i politiske og frivillige organisasjonar, i skolegangen til barna og i lokalsamfunna” (NOU 2011:14:277). På nasjonalt plan deltar innvandrere mindre både i det politiske systemet og på sivilsamfunnets arenaer. Kvinner er særlig lite aktive. De er mer aktive innen velferd, utdanning og i religiøse organisasjoner. Mindre i frivillig arbeid innen kultur- og fritidssektoren. Ungdom med innvandrerbakgrunn, og særlig jenter, deltar i langt mindre grad i frivillige organisasjoner enn ungdom med norsk bakgrunn (NOU 2011:14:269). Heller ikke i Eigersund er flyktninger eller innvandrere for øvrig spesielt synlige verken i bybildet eller i organisasjonslivet, med et par hederlige unntak som vi skal komme nærmere inn på. Både skolen, barnehagen og flyktningtjenesten er opptatt av å senke terskelen for deltakelse blant foreldre på foreldremøter og andre sosiale aktiviteter på skolen og i barnehagen. Utover dette mener flyktningtjenesten at mange av flyktningene selv opplever at de har det travelt med skole og små barn, men de er bekymret for gruppa med afghanske mindreårige, som så og si ikke har kontakt med norske ungdommer, og derfor henger mye med sine egne.

Integreringsutvalget viser til at deltakelse på felles arenaer i nærmiljøet bidrar til å forebygge mistillit overfor den enkelte og mot innvandrere som gruppe. Dette gjør det særlig viktig å integrere flyktninger i det lokale lag- og foreningslivet. Noen få enkeltpersoner i sentrale posisjoner i det frivillige organisasjonslivet i Eigersund som selv har en utdannings- og yrkesbakgrunn innenfor integreringsarbeid, og dermed har en særlig interesse for feltet, har gjort en særlig stor innsats for integreringsarbeidet i Eigersund. Dette gjelder framfor noen EIK fotballklubb og Frelsesarmeen. Eigersund kommune har øremerket kulturmidler til lag og organisasjoner som vil integrere flyktninger. Dette har blant annet kommet EIK fotball til gode.

Frelsesarmeen

Onsdagskafeen hos Frelsesarmeen er åpen for alle fra klokka 11.30-14.00. Normalt kommer rundt 70-80 personer dit. Flyktningene fra introduksjonsprogrammet kommer klokka 12.20, og teller vanligvis rundt 25 personer. Også tidligere bosatte flyktninger fortsetter å komme til åpen kafé, og det hender at opptil 40 flyktninger er til stede på disse onsdagskaféene. Hovedtyngden

blant de norske er eldre. På kafeen blir det servert gratis mat og det ligger til rette for sosialt samvær. Mange flyktninger går bevisst og setter seg på bord med norske, fordi de vil snakke norsk, sier Reidun Alvsåker i Frelsesarmeen. Et viktig innslag på disse kafeene er dessuten sangstund.

Frelsesarmeen er jo en kristen bevegelse. Vi velger derfor sanger som formidler et gudsbegrep, for det vet jeg betyr mye for de aller fleste av flyktningene (...) Sanger om Gud, Gud som skaper, om omsorg. Repetisjonssanger der språket er tydelig. Sang er godt for å lære språkkuttalelse. De elsker å synge,

sier Alvsåker. Etter kafeen har de en 40-minutters økt med språktrening med to frivillige som tidligere har jobbet som lektorer på Dalane videregående skole. Frelsesarmeen får ingen kommunale tilskudd for å drive dette arbeidet, men støttes av Frelsesarmeens diakonfond. Dette har gitt mulighet til å tilsette en person i en 30 % stilling for å drive integreringsarbeid. De samler også inn betydelige midler fra folk i byen.

Flyktningkonsulenten sier hun pleier å forklare for flyktningene at både Kristent Interkulturelt Arbeid og Frelsesarmeen har et kristent trosfundament og formålsparagraf, men at det ikke er snakk om forkynnelse, og andakter er ikke en del av innholdet på den åpne kafeen. Hvis noen likevel ikke ønsker å delta på dette opplegget, vil de forsøke å finne alternative opplegg. Hun sier de i veldig liten grad har fått negative tilbakemeldinger på dette, men har registrert at enkelte unge med muslimsk bakgrunn forsøker å unngå disse samlingene ved å legge andre avtaler til det aktuelle tidspunktet. Frelsesarmeen selv er opptatt av at dette skal være en trygg arena, og at det viktigste for muslimer er at det er en Guds-dimensjon, og at det derfor ikke er noe problem med et kristent trosgrunnlag. Gjennom at flyktningene føler omsorg, at de blir sett og det blir vist gjensidig respekt, så bygges det en tillit, sier Alvsåker.

Utover det formaliserte samarbeidet med Eigersund kommune om et tilbud for flyktninger på introduksjonsprogrammet, driver Frelsesarmeen et bredt arbeid for flyktninger og andre innvandrere. I 2008 tilsatte de en ungdomsarbeider som i utgangspunktet jobbet med å få ungdommer med på innebandy hver mandag kveld og flere lørdager. Noen lørdagskvelder ble disse ungdommene også invitert til "kosekveld" i Frelsesarmeen etter endt trening. Etter hvert fikk ungdomsarbeideren også en viktig veiledningsrolle i forhold til den norske skolen og mannsrollen. Fokus var på lekser og mors rolle i forhold til skolearbeidet. Dette arbeidet betydde, ifølge Frelsesarmeen, mye for en bestemt gutt, men også for andre gutter fikk den betydning.

Videre har Frelsesarmeen organisert babysang for fremmedspråklige mødre i barselpermisjon, fordi de så at det var behov både for å skape et nettverk og et språktilbud for denne gruppen. De er nå i gang med den tredje runden babysang, og dette synes de at de har lykkes særlig godt med. Spesielt fordi de har fått kontakt med mange mødre fra chin-gruppa som normalt holder seg mye for seg selv.

Onsdagskafeen har dessuten blitt utvidet til et kveldstilbud hvor fokus var å bli kjent og å bruke språket. Her er det spesielt mange eritreere som kommer, og sang og musikk har fått en sentral plass. Enkelte kvelder har de også hatt et bibeltema. De så også et behov for å skape møteplasser for damene, og startet derfor en hobbyklubb. Denne drives av ett av medlemmene i Frelsesarmeen.

17. mai ble flyktninger invitert med til å gå sammen med Frelsesarmeen i borgertoget. Her var det om lag 20 flyktninger som deltok.

Frelsesarmeen har utover dette mer eller mindre fast arbeidet for å hjelpe flyktninger med særlige behov med mat, klær, julegaver og lignende. De har dessuten opprettet noen "husgrupper" som inviterer flyktninger hjem til seg, og de har invitert med seg enkelte innvandrere på tur.

Motivasjonen bak arbeidet er ”Suppe – såpe – frelse”; det vil si at de har en grunnleggende idé om at hvis det skapes tillit, så kan man også oppnå dialog om trosspørsmålet, forteller representanten for Frelsesarmeen. Dessuten viser de til at Jesus sa at en skulle se til de fremmede. Selv opplever de at gudstroen er svært viktig for mange av flyktningene.

EIK fotballag

EIK fotballag ønsker å være mer enn en vanlig fotballklubb, men også en viktig samfunnsaktør for byens befolkning. I samarbeid med Husabø skole driver de nå et viktig integreringsarbeid av barn og unge med flyktningbakgrunn (sekundært med innvandrerbakgrunn for øvrig). Når nye elever med flyktningbakgrunn kommer til skolen, gir skolen melding om dette til EIK, som så inviterer ungdommene med på trening. I dag har 40-50 medlemmer i klubben innvandrerbakgrunn. Det betyr at det knapt er et lag i klubben som ikke har med noen fra et annet land enn Norge. ”Dette er vi veldig stolte av”, sier daglig leder i EIK fotball Kenneth Andersen.

Mange av ungdommene med innvandrerbakgrunn er veldig flinke, og har, ifølge daglig leder i klubben, en vinnermentalitet som en ikke like ofte ser hos de norske ungdommene. Integreringsprosjektet blir derfor sett på som en berikelse for klubben. To av klubbens medlemmer med flyktningbakgrunn har endatil lyktes så godt at de i dag spiller på Viking, og én er tatt ut på landslaget.

Viktigst er nok likevel at arbeidet til klubben skaper en møteplass mellom barn og ungdommer med innvandrerbakgrunn og de norske. Klubben har de siste årene fått et tilskudd på kr. 40.000 i året fra kommunen for integreringsarbeidet de driver for unge flyktninger. Pengene gjør det mulig å senke terskelen for deltakelse for barn og unge med flyktningbakgrunn som ellers ikke ville hatt råd til å delta, og dekker blant annet utstyr, kontingent, fotballskole og kamper. Det økonomiske tilskuddet fra kommunen blir særlig brukt overfor jenter, da klubben har erfart at guttene oftere får den nødvendige støtten hjemmefra, mens terskelen for deltakelse blant jentene er høyere. Resultatet er at stadig flere jenter er med.

Arbeidet har betydd mye for mange, men EIK ser fortsatt flere utfordringer. En av disse skyldes idrettens elitistiske preg, og utspiller seg når ungdommene er blitt så gamle at det skal dannes elitelag. I dag er det ei gruppe svært aktive og spillelystne fotballspillere fra Afghanistan som kom til EIK som 16-18-åringer, og som aldri tidligere har spilt organisert fotball. Disse holdt et langt lavere nivå enn jevnaldrende gutter som har spilt siden de var 6-7 år, og det var derfor vanskelig å integrere de i et elitelag. De nødvendige økonomiske betingelsene for et ”koselag” innad i EIK fantes heller ikke for denne aldersgruppa, og noe bedriftsidrettslag eksisterer ikke i Eigersund. Da en integrering i ”old-boys-laget” også mislyktes fordi den litt unge og ivrige spillestilen til den store gruppa afghanske spillere ”gikk ut over armer og bein” hos de litt eldre spillerne, ble løsningen at de dannet sitt eget lag. Gruppa med unge afghanere får dekket utstyr av EIK, men på grunn av internasjonalt regelverk får de ikke tilgang til å spille kamper. Det er guttene selv, ifølge miljøarbeideren, svært skuffet over. Det er heller ikke økonomi til å lønne en trener. Daglig leder i EIK påpeker at de med dette ikke oppnår målet med å skape en møteplass mellom nordmenn og flyktninger, noe han beklager. Han er likevel opptatt av at dette er bedre enn ikke noe tilbud. Noe som også bekreftes av en av ungdommene det gjelder. Han spiller fotball 2-3 ganger i uka og trives med det. Samtidig påpeker han at han savner kontakt med lokale ungdommer. Det er åpenbart at fotballbanen kunne vært en viktig integreringsarena dersom en fant ressurser til også å ha et ”koselag”. På lengre sikt mener daglig leder i EIK at løsningen vil være å komme inn tidlig, slik at barn med flyktningbakgrunn kan få like muligheter som barn med norsk bakgrunn til å lykkes på A-laget. Her ønsker EIK å komme inn i flyktningkonsulentens rutiner for introduksjon av nyankomne. Om flyktningene ble introdusert for tilbudet, snarere enn at EIK, slik det er i dag, selv må oppsøke barn og unge med flyktningbakgrunn, er det større sjanse for å få de inn tidlig.

En annen utfordring er involvering av de voksne. Ifølge daglig leder er det få eller ingen voksne som bidrar i det frivillige arbeidet som forventes av idrettsklubben. Dette går ifølge daglig leder ut over barna som enten ikke får den nødvendige støtten til deltakelse i det hele tatt, eller som ikke blir motivert av foreldre som følger opp. Idrettslaget tror det ligger mye ressurser i innvandrerne, men mener det er behov både for å fortelle voksne med innvandrerbakgrunn om hvilke forventninger som finnes i forhold til å ta på seg trenerrolle, være styremedlem, foreldrekontakt, bidra på dugnad, og være tilstede på trening for å gi ungene nødvendig oppmuntring og støtte. Dette er en ressurs klubben er avhengig av for å kunne drive, men vil også kunne fungere som en viktig møteplass og integreringstiltak for voksne innvandrere.

Andre lag og organisasjoner

Utover fotballklubben og Frelsesarmeen er deltakelsen i lokale lag og organisasjoner svak. Flyktningkonsulenten forteller at hun har forsøkt å introdusere flyktningene hun har vært i kontakt med for ulike organisasjoner, men sier at de opplever det som tryggest å gå til noe de kjenner litt fra før. Slik får Frelsesarmeen en sentral rolle, i og med at de har vært inkludert i introduksjonsprogrammet. Skolen mener det er noen barn som er med i speideren, men kjenner ikke til hva jentene gjør. De mener mange kunne hatt ønske om å gå på for eksempel dans på kulturskolen, men at både dårlig økonomi, forventninger til at de skal hjelpe til hjemme og at deltakelse i fritidsaktiviteter gjerne ikke er en ordinær del av kulturen de kommer fra, forhindrer de fra dette.

Fra 2012 starter et treårig pilotprosjekt initiert av EIK fotballklubb, og finansiert av Norges Idrettsforbund via Folkepulsen Rogaland (med kr. 300.000) og Eigersund kommune (med kr. 100.000) hvor målet er å få barn og unge med flerkulturell bakgrunn integrert i idretts- og foreningslivet i Eigersund. Det skal her rettes et særlig fokus mot jenter og deres mødre. Prosjektet går ut på å informere og guide interesserte rundt til lag og foreninger i kommunen. Her skal lagene få vise fram idretten sin, og ungdommene får mulighet til å være med på et par treninger for å se om det passer for dem. Tanken er at etablering av gode nettverk er den beste måten å legge til rette for integrering. Prosjektmidlene gir mulighet til å tilsette en person i en 50 % stilling. Vedkommende skal være "et fyrtårn som skal geleide ildsjeler". Det er inngått samarbeidsavtaler med alle idrettslag, der samtlige har vært positive til ideen. Flyktningtjenestens rolle vil være å henvise de aktuelle til EIK. Første gruppe ut i prosjektet vil sannsynligvis være de afghanske mindreårige flyktningene. Daglig leder sier de parallelt med å introdusere de unge til lag og foreninger i kommunen, ønsker å ha et fokus på skikk og bruk om hva som er vanlig å forvente av foreldrene. Det er nytt at et idrettslag gjør dette arbeidet. "Vi trur at vi har det rette innpass", sier daglig leder i EIK. Han mener det er særlig viktig at idrettslaget tar denne rollen, da saksbehandleren alltid vil ha et maktforhold i forhold til flyktningen, og derfor aldri vil kunne oppnå samme fortrolighet som en privat initiativtaker kan. Håpet er at prosjektet gjennom noen nøkkelpersoner også kan gi innpass i særlig lukkede innvandrer miljøer i Eigersund." (...) Jeg savner at det er noe som tar kontakt og sier at de vil være med og bidra til å integrere i sitt miljø". Han viser til at det i Hå, hvor han jobbet for inn til et par år siden, var 2-3 irakere som gikk i bresjen. Å ha slike initiativtakere fra eget miljø mener han var viktig for integreringsarbeidet. Målet i Eigersund må være å finne fram til noen slike ledere blant flyktningene i byen, sier han.

Helsesøster kunne vært en annen informasjonskanal som nådde ut til kvinnene, og som kunne legge til rette for deltakelse i lag og foreninger med aktiviteter for mor og barn. Ettersom flere instanser melder at de har særlig utfordringer i forhold til å få jenter og kvinner med i det sivile samfunn, er det desto større grunn til å sette søkelys på hva helsestasjonen her kan bidra med.

Innvandrerne egne arenaer

Så langt har det vært svært mye fokus på deltakelse i de eksisterende arenaene i lokalmiljøet i Eigersund hvor innholdet er definert av nordmenn. Religion og tro er viktig for mange av flyktninggruppene i Eigersund, og mens Norge stadig blir et mer sekulært samfunn, er det organiserte religiøse livet fremdeles sentralt i denne kommunen. Dette har kommet mange innvandrere til gode. Men ikke alle finner sin plass i det etablerte, og tatt i betraktning at innvandrerbefolkningen er mer religiøst aktive og flere oppgir at religionen betyr mer i deres liv enn hva som er tilfelle hos den gjennomsnittlige nordmann (NOU 2011:14:280), er det gjerne ikke så oppsiktsvekkende at enkelte flyktninggrupper har tatt initiativ til å etablere egne samlingssteder for religionsutøvelse. Størst av disse er *Zion Baptist Church*, som ble stiftet i 2007. Menigheten leide i flere år den lokale Frikirka i Eigersund, hvor det ikke lenger var en aktiv frikirkemenighet, men sommeren 2010 fikk baptistmenigheten kjøpe kirka til en gunstig pris. Majoriteten av de 115-120 chin-burmeserne i byen tilhører nå denne menigheten, og her treffes de til gudstjeneste hver søndag kl 13.00. (En 8-9 chin-burmesere tilhører andre kirkesamfunn, da hovedsakelig metodistkirka.) Baptistkirka driver, i tillegg til gudstjenester, blant annet barnepass, søndagsskole for barn, kirkekaffe og kvinneforening, og fungerer som et viktig samlingspunkt for denne gruppa. ”Eg like det. Både sosial, religion og alt er der ett sted”, sier en.

Tilsvarende samlingssteder finnes ikke for andre større grupper flyktninger, men i juni 2011 ble det åpnet et bønnerom og samlingssted for byens muslimer i Storgaten 2 i Eigersund. Til Dalane Tidene sier initiativtaker Veli Akalp at ”det er viktig for oss å ha et sted å samles. Ikke minst for å holde ved like den muslimske kulturen overfor barna våre. Vi er rundt 120 muslimer i Eigersund, og det er behov for et sted hvor vi kan be. Alle som vil, kan komme innom. Det er en fin måte å bli kjent med muslimer og få kunnskap om islam på” (Dalane Tidene 3/6-2011). Flyktningstjenesten har ikke stor kjennskap til moskeen, men vet at noen av de unge flyktningene med muslimsk bakgrunn har vært innom.

Eritreerne, som nå teller et 20-talls personer, samles også ofte i forbindelse med religiøse høytider og viktige familieritualer som dåp og begravelser, men dette er ikke organiserte samlinger. Ved noen høytider er det noen som reiser til Stavanger for å gå i den ortodokse kirka. Der treffer de andre eritreere. For øvrig er eritreerne i all hovedsak kristne, og har verdsatt tilbudet til Frelsesarmeen.

5.6 Rasisme og diskriminering

”Noen folk kan være (...), men vi må tåle – vi kommer fra utlandet. Noen folk diskriminerer (...) Ikke så mye”.

Sitatet over synliggjør at Eigersund ikke er fritt for negative holdninger til flyktninger og innvandrere generelt. Selv om intervjuobjektet vårt ikke opplevde dette som særlig forstyrrende, vil det kunne være med på å vanskeliggjøre følelsen av å være integrert, og å høre til i Eigersund. Dette bekreftes av en episode en chin-burmeser fortalte oss om, hvor hun hadde sittet på bussen og snakket med en annen chin på sitt eget morsmål, da ei Eigersund-dame som kom bort og sa ”snakk norsk, snakk norsk”. Intervjuobjektet vårt sier ”plutselig føler jeg meg at jeg ikke er norsk. Jeg tenker, nei, jeg kan aldri være norsk”...

Et av våre intervjuobjekt forteller at hun i starten opplevde at primærkontakten til barnet hennes i barnehagen behandlet hennes barn annerledes enn andre barn i barnehagen, og at samme person

verken ville hilse, eller snakke med henne. Dette tolket hun som rasistisk motivert. Situasjonen løste seg så snart hun tok opp problemet med styrer. Også daglig leder i EIK er bekymret for holdningene til innvandrere, særlig når grupper av innvandrere holder seg mye for seg selv: "I begynnelsen skrøt eigersunderne: Viste til at chin-folket var så smilende og hyggelige i starten. Men nå er de så mange. I lille Eigersund kommer fort fremmedfrykten", sier han. Flere av våre intervjuobjekter mener at drapet internt i chin-miljøet⁶ endret folks syn på chin-folket. Før denne hendelsen var gruppa vel ansett i kommunen; "Eigersunderne blei nok mer reservert etter den saken når de så at det til og med kunne skje blant dem", sier miljøterapeuten.

I ungdomsmiljøet i Eigersund kan det synes som om det er mer direkte rasisme. Miljøterapeuten forteller at det nylig var en som fortalte at han ikke likte å gå på Mega-butikken i byen, fordi det ofte sto en ungdomsgjeng der som "slengete stygge ting etter han" når han gikk forbi. Den samme personen skal også ha fortalt at han ikke likte å gå ut på kveldstid på fredager og lørdager og trefte på berusa ungdom, ettersom han da alltid "fikk slengt noe etter seg". Flere andre ungdommer med flyktningbakgrunn har fortalt miljøterapeuten om episoder hvor lokale ungdommer kommer kjørende i bil og stopper opp akkurat i det de passerer dem, for så å "rette fingeren til dem". Et av våre yngre intervjuobjekt fortalte at han ved flere anledninger hadde opplevd at ungdomsgjenger hadde forsøkt å unngå ham ved å krysse gata når han kom i mot. Dette opplevde han som diskriminerende. På den andre siden har miljøterapeuten også snakket med ungdommer som sier de aldri har blitt utsatt for rasistiske kommentarer. Hun konkluderer derfor med at de som går ut i helgene er mer utsatt enn de som bare er ute på dagtid.

Tiltak blant frivillige i kommunen kan synes å ha hatt stor betydning i forhold til syn på innvandrere og flyktninger. Frelsesarmeen mener at den åpne kafeen på onsdagene i høy grad har endra holdningene blant nordmenn.

Vi så det helt i starten at de vegra seg når det kom en flokk flyktninger, men etter hvert så synes de det er så kjekt (...) De sier hei, og har ikke den samme frykten at de kommer her og utnytter den norske staten, men at de er medmennesker. Det er ingen som sier de ikke kommer på åpen kafé fordi det kommer flyktninger eller muslimer, og jeg tror at vi som har eksistert såpass lenge ville ha merket det,

sier representanten for Frelsesarmeen.

De berørte her er likevel i hovedsak eldre. I forhold til de unge, er EIKs arbeid helt sentralt. Også skolen jobber bevisst i forhold til rasisme, diskriminering og mobbing generelt. Det er antakelig en ressurs at pedagogisk leder for språkgruppa ved Husabø selv har flyktningbakgrunn, og har kjent utfordringene på kroppen. Med et økende antall minoritetsspråklige elever har, ifølge både hun og rektor ved Husabø skole, synet på en ny elev som noe positivt, berikende og eksotisk blitt svekket blant elevene på skolen. Dette fører til at det ikke i samme grad som før står et nettverk klart for å ta imot nyankomne. Samtidig har kritiske holdninger og bemerkninger som en så for ti år siden da de første kosovoalbanerne kom, og som det var tydelig at barna hadde fra voksnes samtale rundt middagsbordet, så å si forsvunnet. Pedagogisk leder er likevel "ganske overraska over at det ennå finnes elever som legger merke til at noen har en annen hudfarge eller bakgrunn", som hun sier det selv, men hun bemerker at denne typen holdninger stort sett er å finne blant barn som selv har problemer. Skolen har hatt tilfeller av mobbing av minoritetsspråklige barn; en elev kunne for eksempel kalle en minoritetsspråklig elev for "kebab", men dette ble raskt slått ned på. Mangel på

⁶ Sommeren 2010 var det et drap internt i chin-miljøet. En mann drepte sin kone som etterlot seg et barn. Barnet ble overført til barnevernet

språk kan også føre til misforståelse og konflikter. Mange av innvandrerne reagerer kroppslig når de ikke kan uttrykke seg språklig. Skolen mener også at det er kulturbetinga at de uttrykker seg mer kroppslig eller voldelig enn norske medelever.

På bakgrunn av våre funn er det god grunn til å tro at tiltak som retter seg særlig mot å skape møteplasser mellom unge vil ha stor betydning i kommunen.

5.7 Levekår blant flyktninger

Bokonsentrasjon er ikke i seg selv et problem i Norge, men det er en utfordring at personer med innvandrerbakgrunn i gjennomsnitt har dårligere levekår enn befolkningen for øvrig, og derfor i større grad bor i områder med levekårsutfordringer. I de tilfeller hvor norsk ikke er fellesspråket i nabolaget, vil dette kunne være en risiko for innvandrere (særlig barn) som ikke får tilstrekkelige ferdigheter i det norske språket (NOU2011:14:20). Dette synes ikke å være et problem i Eigersund. Ifølge flyktningtjenesten er det ganske mange av flyktningene som har kjøpt egen bolig. Dette gjelder særlig dersom minst den ene har fått fast jobb og den andre noe arbeid. Dette er i seg selv et tegn på at de klarer seg godt økonomisk. Flyktningene har normalt bosatt seg i boligfelt et par kilometer utenfor bykjernen, men det er ikke snakk om noen bokonsentrasjon av flyktninger noen plass.

Hva som kan være grunn til bekymring er at fåtallet av flyktningene har mer enn 12 års skolebakgrunn, og mange bare har 2-4 år. Særlig kvinner har derfor kun deltidsstillinger, men i kombinasjon med en mann som jobber 100 % i industrien, så har de ifølge rektor ved voksenopplærings-senteret, klart å etablere seg og stå på egne bein likevel. Flere av intervjuobjektene er likevel en litt bekymret etter at det har vært en endring fra å ta imot mange chin-burmesere, som til tross for relativt lav utdanning har vist seg å være svært ressurssterke i forhold til arbeidsvilje- og evne, til at kommunen i dag tar imot flere fra Eritrea, som i utgangspunktet har flere utfordringer.

I forhold til arbeidsinnvandrerne kan vi stille spørsmål ved hva som vil skje med deres levekår ved en eventuell ny nedgangstid i industrien. Vi har allerede sett at mange blir boende i Norge, uten språkkompetanse nok til å finne alternativt arbeid, og med barn som i høy grad har vært lite motiverte på skolen.

Helsetjenestene

Psykisk helsetjeneste har nesten utelukkende hatt kontakt med flyktninger. Vi har ikke fått nøyaktige tall, men har forståelsen av at det dreier seg om noen. Andre innvandrergrupper har i liten grad vært i kontakt med dem. Miljøarbeideren er opptatt av at mange flyktninger har lidd store tap og sliter med tunge og triste tanker, spesielt de som ikke har noen av sin familie her, og som gjerne heller ikke vet hvor familiemedlemmene er. Hun er opptatt av at disse menneskene må møtes på det menneskelige plan.

Barnevernet melder, ifølge politisk saksframlegg om "våre nye landsmenn" at det har vært en økning i bekymringsmeldinger knyttet til innvandrere. De har ikke registrert forskjeller mellom de ulike innvandrergruppene. Viktige oppgaver i disse familiene har rettet seg mot dagligdagse ting som oppfølging av barn i skole, hygiene og oppdragelse. Tilfeller av vold og lite forståelse av barns rettigheter er, ifølge politisk saksframlegg, også et problem i enkelte familier. Språklige utfordringer står dessuten sentralt i mange sammenhenger. Familiegjenforening mellom barn og foreldre etter flere års adskillelse har vist særlig store utfordringer. Noen bekymringsmeldinger dreier

seg om fattigdom i enkelte innvandrerfamilier. Disse blir henvist til NAV (politisk saksframlegg 08/04/2011).

Ved helsestasjonen er hovedutfordringen den store arbeidsinnvandringen. Helsesøster melder at de møter utfordringer knyttet til at de mangler oversikt over hvem arbeidsinnvandrerne er. På langt nær alle er folkeregistrerte, og helsesøster har ikke oversikt over hvor mange som bor i hver familie/boenhet. De har flere ganger oppdaget nye barn som har bodd her i lengre tid uten at tjenesten har hatt kontakt med dem. Mangelfulle kunnskaper om vaksinasjonsdekning, barnets helsetilstand og tidlig oppfølging av barn som kommer til Norge med spesielle behov, er en utfordring som på sikt kan bli en trussel for levekår for personer i denne innvandrergruppen. Helsesøsters erfaring tilsier at det finnes personer i Eigersund som ikke kjenner til barnets rettigheter og foreldres plikter til helsekontroll. Problemene som oppstår i oppfølgingen av flyktningene er oversiktlige og håndterbare (politisk saksframlegg 08/04/2011).

Kriminalitet

Kriminalitet henger gjerne også sammen med levekår. Vi har ikke fått tilgang til noen kriminalstatistikk, men gjennom intervjuer får vi ikke inntrykk av at det er mer kriminalitet blant innvandre- re i Eigersund enn blant lokalbefolkningen for øvrig. Snarere tvert i mot. Flyktningkonsulenten sier at det ikke er slik at hun ikke vet om noe, men at det for noen år tilbake ble innhentet innsyn fra politiet og at tilbakemeldingene da var at det var lite kriminalitet blant flyktninger bosatt i Eigersund. Også miljøterapeuten har hørt om en episode der en flyktning ble dømt i en sak (det er uvisst om det her er snakk om samme person), men også hun har inntrykk av at det er lite kriminalitet blant flyktningene. ”Det har vært rolige flyktninger vi har fått til Eigersund”, sier hun. Om chin-folket blir det blant annet sagt at ”dette er folk som aldri er i klammeri med myndigheter. De er religiøse. Det er kristne folk”. Sommeren 2010 var det som nevnt et drap internt i chin-miljøet, men utover at chin-miljøet av noen ble oppfattet som enda mer lukket i etterkant av dette, er det vårt inntrykk at dette blir sett på som en enkeltstående hendelse.

5.8 Hva er vellykket integrering og hvordan lykkes vi?

Mens både rikspolitikerne, gjennom sine politiske dokumenter, og innvandrerne selv løfter opp arbeid som det viktigste, framhever representantene for offentlig sektor og frivillige organisasjoner som er blitt intervjuet i forbindelse med dette prosjektet, nettverk og tilhørighet som de viktigste faktorene for vellykket integrering. Deltakelse i det sivile samfunn, inkludert det organiserte fritidstilbudet, vektlegges også tungt. Noen er derfor urolige for den sterke grupperingen internt hos chin-folket. Samtidig er mange opptatt av at integrering også handler om at nordmenn skal åpne opp for å bli kjent med andre kulturer. Det både flyktninger og representantene for ”det norske” synet i Eigersund likevel er enige om, er *behovet for en venn*. Dette er særlig interessant, sett i lys av at denne indikatoren nærmest er fraværende i de offentlige utredningene og i den normative teorien om hva integrering er og skal være. Funnet er i tråd med tidligere studier som viser at det er langt større fokus på sosial tilhørighet på mindre plasser, enn i større byer (Høibo 2004).

Dersom vi går til den normative politiske teorien, kan vi nok sette likhetstegn mellom holdningene i det sivile og politiske samfunnet i Eigersund og fellesskapsorienterte idealer i den normative politiske ideologien. Det vil si en holdning om at det eksotiske flyktningene medbringer, gir krydder i hverdagen til de som kommer i kontakt med flyktningene. En ser helst at de nyankomne ikke forstyrrer det etablerte samfunnslivet, men innordner seg i så vel demokratiske spilleregler som eksis-

terende samværs- og organisasjonsformer. Dette må en ta høyde for, skal en unngå for mye sand i maskineriet når en tar imot flyktninger i en kommune som Eigersund.

Oppskriften på hvordan en skal nå de normative målene som her er gitt fra skolen, er at en sikrer både morsmål og et bra opplegg for grunnleggende kvalifikasjoner i norsk. Mange av intervjuobjektene er dessuten opptatt av at vi må vise gjensidig respekt, lære opp nordmenn til å bli flinkere til å åpne egne dører for flyktningene og lære av deres utvidede familiebegrep. Dette skjer ikke av seg selv. Daglig leder av EIK-fotballag mener det derfor er behov for et opplegg ved ankomst der fokus er å gjøre de kjent med byen, vise dem nøkkelpersoner og skaffe dem et nettverk tidlig, gjerne gjennom noen ”ledestjerner” internt i innvandrer miljøene. Også miljøterapeuten har stor tro på informasjon.

5.9 Okka by?

Ifølge flyktningtjenesten og voksenopplæringen blir de aller fleste av de bosatte flyktningene boende i Eigersund. De har opplevd at noen, spesielt folkegrupper det er få av, flytter til Sandnes eller Stavanger før det er gått 5 år, men dette gjelder ikke mange. Sammenliknet med to av nabo-kommunene Eigersund samarbeider med om norskopplæring, som opplevde at alle bosatte flyktninger flyttet etter endt norskopplæring, mener rektor ved voksenopplæringen at Eigersund må være rimelig fornøyd.

Det må jo være et tegn på at den sosiale integreringen er rimelig bra i kommunen og at og jobbmulighetene er forholdsvis gode. Og vi ser og at selv om det ikke er en så veldig stor kommune så kommer det flyktninger flyttende hit fordi de har hørt at det er greit å bo her, passende størrelse og at det er jobb. Så vi tror kommunen har gjort en god jobb,

sier rektoren.

Som informanten påpeker har kommunen dessuten eksempler på chin-burmesere som flytter til Eigersund fra andre kommuner. At mange av chin-burmeserne har kjøpt egne boliger, og noen endatil har bygget eget hus, tar vi som et tegn på at de opplever Eigersund som et blivende sted. Ei kvinne forteller at hun kjenner langt større tilhørighet til byen Eigersund, enn til landet Norge, og forteller om samhørigheten hun følte til en sykepleier fra Eigersund hun en gang traff på Stavanger Universitetssykehus. ”Når eg reise eg føle meg som her er (...) okka by”, sier hun. En annen trekker fram kvalitetene ved byen Eigersund som en god grunn til å bli værende: ”Eigersund ganske stor og passe godt på familier. Nesten vi alle kjenner hverandre og vi har store [kjøpe] sentre. Vi kan finne alt og vi trenger ikke reise”.

En av de mer nyankomne flyktningene uttrykte følgende på spørsmål om hvordan hun trives: ”Alle smiler her i Eigersund. Ikke trist mennesker. Ca. 99 % smiler. Jeg er veldig glad for å bo her i Eigersund. Jeg håper at hvis mannen min får fast jobb vi skal kjøpe hus og bo her hele livet”. Dette kan være eksklusive solskinnshistorie, men er like fullt verdt å merke seg ved.

6. Konklusjon og noen anbefalinger

Arbeid er i Norge definert som den viktigste faktoren for vellykket integrering. Når tall fra SSB viser at Eigersund ligger over landsgjennomsnittet for arbeidsledighet blant innvandrere i den gruppen hvor flyktninger inngår, er det grunn til å rette en særlig oppmerksomhet mot dette.

Flertallet av flyktningene som kommer til Eigersund har lite utdanning, og det vil derfor være åpenbare utfordringer i forhold til sysselsetting av denne gruppen. Her står industrikommunen Eigersund i en litt spesiell stilling, med et tidvis stort behov for ufaglært arbeidskraft. Det har særlig kommet mannlige flyktninger til gode. På den annen side skaper det utfordringer for kommunen: Etterspørselen etter arbeidskraft er sterkt konjunkturbasert. I oppgangstider er det ikke bare flyktninger som får arbeid i industrien, men også store grupper arbeidsinnvandrere. Etter finanskrisen i 2009 skøyt arbeidsledigheten blant innvandrere generelt i Eigersund i været. Blant arbeidsinnvandrere var den særlig høy. Det ser nå ut til at industrien i Eigersund står overfor en ny høykonjunktur, og det er sannsynlig at dette vil ha positiv innvirkning på sysselsettingstallene blant flyktninger i kommunen. Det er umiddelbart positivt, men det er nå viktig ikke å miste fokus på forebyggende tiltak, herunder behovet for gode språkkunnskaper både for flyktninger og arbeidsinnvandrere. Selv om flyktningene ved voksenopplæringen gjør det godt på avsluttende tester, er det mye som tyder på at det språklige nivået blant mange innvandrere i Eigersund ikke er tilstrekkelig. At arbeidssituasjonen i industrisektoren gir dårlig språktrening, gjør omstilling ved nedgangstider ekstra vanskelig. I det videre integreringsarbeidet i kommunen vil det være et nødvendig tiltak å opprettholde fokuset på språkopplæring, slik at både flyktninger og arbeidsinnvandrere kan ha muligheter for omplassering og annet arbeid ved nye nedgangstider i industrien. Det bør inngås en dialog med industrien om hvordan en kan få til god språkopplæring for de ansatte.

Språkopplæring er likevel ikke et tilstrekkelig tiltak i forhold til utfordringene med svak utdanning og lav sysselsetting blant flyktninger. Særlig kvinner har større risiko for å ha vedvarende lav inntekt (NOU 2011:14:13). Her har Eigersund langt større utfordringer, da kvinnene i liten grad har tatt arbeid i industrien. I stedet begrenses mange til mulighetene for små deltidsstillinger i offentlig sektor. Utfordringene blir ikke mindre ved at kommunen nå i større grad enn tidligere tar i mot enslige kvinner. Et sentralt spørsmål er her om alle kvinner har mulighet til å jobbe så mye som de kan og ønsker? Mange nyankomne flyktninger vil verken ha anledning eller ønske om selv å ta høyere utdanning, men det er særdeles viktig å se til at deres mulighet til fast stilling og økte stillingsandeler ikke begrenses av tilgangen på nødvendige kortvarige kvalifiserende kurs.

Levekårene blant majoriteten av flyktningene synes per i dag å være relativt gode. De er likevel i all hovedsak sysselsatt i lavlønnsyrker. Hovedutfordringene i forhold til levekår er å gi mulighet for sosial mobilitet, det vil si at barna får bedre levekår enn sine foreldre. Her har vi sett at Eigersund er på vei til å lykkes rimelig godt: Barnehageoppslutningen er god og barna kommer tidlig i gang med språkopplæring. Skolen melder også at de opplever at de håndterer de fleste utfordringer i forhold til flyktninger greit, og at de har sett at det går godt med de fleste. Tendensen tyder dessuten på at flertallet får en videregående utdanning, mange av disse på studiespesialiserende linjer. Her er det viktig at kommunen opprettholder fokus på opplæringstilbudet. Barnehagen har hatt relativt gode øremerkede ressurser i en periode, men disse er blitt svekket, og står i fare for å falle helt bort. Dette vil vi fraråde. I skolen etterlyser de mer ressurser til tilpasset opplæring.

Kommunen bør strekke seg langt for å oppfylle pedagogisk velbegrunnede krav om ressurser for å sikre læringsutbyttet til de minoritetsspråklige elevene i skolen. Det vil være en investering for framtida.

Mange av hovedutfordringene i skolen synes å være tilknyttet arbeidsinnvandrerne, snarere enn flyktingene. Dårlig motivasjon blant elevene, begrensede muligheter for å planlegge mottaket og svak oppfølging fra hjemmet er blant utfordringene som kan være med på å svekke mulighetene for sosial mobilitet barna. Språkkompetansetiltak blant foreldrene vil antakelig bedre situasjonen også for deres barn. Skolen bør videre sikres nødvendige ressurser for å håndtere nye former for sosiale utfordringer i skolen.

Vår gjennomgang har vist at flyktingene i stor grad blir boende i Eigersund utover de første 5 årene. Dette tolker vi som et tegn på at flyktingene både trives i kommunen og at de klarer seg godt. Selv om Eigersund framstår som en god kommune å bo i for de aller fleste flyktingene, synes vi det er urovekkende at det finnes flere meldinger om unge flyktinger eller barn av flyktinger som har negative opplevelser i møte med lokale ungdommer. Asle Høgmo (1998) har vist at småsamfunn kan ha et fortrinn i forhold til integrering av innvandrere, da et sterkt "vi"-felleskap i større grad gjør eksplisitt diskriminering uakseptert. Samtidig ligger det da en forventning om at en skal omgås bygdefolk slik bygdefolk omgås hverandre for å regnes som integrert. Gjør en ikke det, blir en sannsynligvis regnet som en fremmed (Høgmo 1998:192). Med gjentatte forekomster av eksplisitt og åpen diskriminering av flyktinger, særlig blant unge, synes det som om kommunen ikke fullt ut trekker fordelene av et "vi"-felleskap.

Nesten samtlige av våre intervjuobjekter framhever behovet for en venn, og vi vet at deltakelse i det sivile samfunnet kan virke forbyggende både i forhold til fremmedfrykt og psykososiale problemer. Eigersundere kan ikke tvinges til å åpne sine dører for flyktinger, like lite som innvandrergupper kan tvinges til å bevege seg mer ut av sine komfortsoner, men vi må sikre at de som ønsker det har mulighet til å delta i det sivile samfunnet i den grad de ønsker. Flere av innvandrerne, også de som har vært bosatt i Eigersund i nærmere ti år, har hatt stor glede av flyktingguideordningen til Røde kors og beklaget av denne ordningen er falt bort. Om mulig, anbefaler vi at denne gjeninnføres. Frelsesarmeens arbeid har også stor betydning.

Et særlig fokus bør rettes mot de unge. Vi vil oppfordre kommunen til å sette inn forebyggende tiltak overfor barn og unge. Her tror vi holdningsskapende arbeid i skoler, barnehage og i ulike fritidstilbud står sentralt. Det mangfoldige arbeidet kommunen og frivillige organisasjoner er i gang med i forhold til å skape møteplasser mellom ungdommer er også av avgjørende betydning, herunder pågående prosjekter innenfor EIK fotballag, Frelsesarmeens brede tilbud og skolen og barnehagens mange tiltak. Eigersund har en styrke med mange engasjerte og dyktige personer både i offentlig og frivillig sektor som allerede gjør en formidabel innsats, men må ikke bli en sovepute. Kommunen bør benytte seg enda mer av dette, og bør være bevisste på å anerkjenne denne innsatsen. Samtidig er det fortsatt behov for enda flere møteplasser som dekker enda flere innvandrere. Gudstroen står sterkt både blant eigersundere og mange av flyktingene som hittil har kommet, men et ensidig fokus på dette tilbudet kan virke ekskluderende for noen. Et treningstilbud hvor de afghanske guttene treffer sine egne, eller åpen kafé hvor unge afrikanske kvinner treffer eldre eigersundere, er viktig, men gir ikke noe bidrag til økt forståelse for flyktinger blant unge eigersundere. For å dekke et bredere mangfold av behov oppfordrer vi til kreativitet i forhold til flere møteplasser. Vi anbefaler kommunen å etablere et enda tettere samarbeid med ulike lag, organisasjoner og trossamfunn, både de som i dag drives av personer med en norsk kulturbakgrunn og av innvandrere. Vi har særlig store forventninger til det nye pilotprosjektet til EIK, og mener det bør evalueres etter ett år. Om dette viser seg å bli en suksess, vil det være klokt av kommunen å videreføre prosjektet i en lengre periode.

Å forebygge diskriminering og etablere et mangfold av møteplasser, vil langt på vei bidra til økt deltakelse i det sivile samfunnet, men er ingen garanti. Barn av innvandrere vokser gjerne opp i familier med lav inntekt. Unge jenter deltar i langt mindre grad på den sosiale arenaen enn gutter. Disse barna er avhengige av at tjenestetilbudene er gode og gratis (NOU 2011:14:14). Her er det viktig å finne ut hvorfor unge jenter ikke deltar, og videre hva de eventuelt ønsker å delta på. Skyldes det forventninger hjemmefra, er det økonomiske grunner til fraværet fra det sivile samfunnet eller er det andre årsaker som vi ikke kjenner til? Vi mener kommunens øremerkede kulturmidler til integreringsarbeid er et forbilledlig tiltak, men vil også oppfordre kommunen til å vurdere å gi en form for øremerkede kulturmidler for integreringstiltak til kulturskolen eller andre fritidstilbud som kanskje appellerer mer til jenter. Vi mener videre det vil være en fornuftig prioritering av EIK å ha et særlig fokus på jenter og deres foreldre.

Flyktningtjenesten i Eigersund gjør en innsats langt utover hva som er forventet av dem gjennom deres stillingsbeskrivelser, og skal ha mye av æren for at mange innvandrere sier de trives i Eigersund. Det kan synes som om mye tid blir brukt til transport, og en kan stille spørsmål ved om flyktninger har særlige transportbehov. I starten kan nok det være tilfellet, og disse transportetappene gir også anledning til å knytte verdifull kontakt mellom flyktningtjenesten og flyktning. Her er det viktig å finne en god balanse mellom å senke terskelen for deltakelse på viktige arenaer og samtidig unngå å medvirke til å passivisere folk. Mye ville vært løst med en bedre plassering av voksenopplæringscenteret, fortrinnsvis i gåavstand til NAV-kontoret og Husabø barnehage og skole. Dette ville både spare kommunen for transportutgifter, og lettet samarbeidet mellom NAV, Flyktningtjenesten, voksenopplæringen, skole, barnehage og EIK.

Når det gjelder kommuneøkonomien i forhold til mottak av flyktninger, synes det ikke som om Eigersund skiller seg ut i verken positiv eller negativ retning sammenliknet med referansekommunene. Det empiriske grunnlaget for å si noe kvalifisert om dette, er likevel begrenset i denne studien. Skolen og barnehagen etterspør mer ressurser, men særlig i skolen og helsevesenet er det utfordringer med minoritetsspråklige barn i vel så stor grad knyttet til barn av arbeidsinnvandrere som for barn av flyktninger. Også NAV møter langt større utfordringer i forhold til arbeidsinnvandrere som blir rammet langt hardere av nedgangstider i industrien enn andre innvandrergupper. Utfordringene i forhold til vellykket integrering bør derfor ikke ha avgjørende betydning for avgjørelsen om kommunen også i framtida skal ta imot flyktninger. Arbeidsinnvandrere og deres barn er en gruppe som vil fortsette å komme, og det mest fornuftige vil derfor være å forsøke å skape enda bedre synergi mellom det arbeidet som gjøres for flyktninger og arbeidet som nå gjøres for minoritetsspråklige barn av arbeidsinnvandrere.

Vi konkluderer med at utfordringene og gledene ved integrering av flyktninger i Eigersund ikke avviker nevneverdig sammenliknet med andre små- og mellomstore lokalsamfunn. Unntaket er store konjunktursvingninger i arbeidsmarkedet, som får særlig stor innvirkning for arbeidsinnvandrere. Utover forventninger til deltakelse i arbeidsmarkedet, er kravene til hva som er "tilstrekkelig grad" av deltakelse på ulike arenaer i lokalsamfunnet (jf. Kjeldstadli 2008:106) langt større i Eigersund enn hva en finner i norske offentlige utredninger og i storbyen (Høibo 2004), og beveger seg i retning av en forventning om assimilering, snarere enn hva vi tidligere har definert som "integrering". Det er ganske riktig slik at mange vektlegger hvor givende mangfoldet er, men det oppfattes likevel forstyrrende at for eksempel chin-burmeserne i for stor grad isolerer seg. Dette til tross for at de jobber og klarer seg rimelig godt økonomisk, barna går i barnehage og på skole, og de har et sterkt og godt sosialt nettverk som gjør at de trives i kommunen og anbefaler andre å flytte hit. Integreringsarbeidet i Eigersund er langt fra fritt for utfordringer, men vi mener at fokus i større grad bør rettes på mulighetene for sosial mobilitet, og deltakelse i den grad den enkelte selv ønsker. Et lite samfunn som Eigersund har et fortrinn ved at den enkelte innbygger

blir relativt synlig. Samtidig tror vi at høye krav til deltakelse på alle samfunnsarenaer kan være en forklaringsvariabel til hvorfor flere er tilbakeholdne med å si at Eigersund lykkes med integrering. Vi oppfordrer både offentlige instanser og frivillige lag og organisasjoner om en bevissthet rundt at det legges svært høye forventninger til integrering på *våre* arenaer, med *våre* regler, og *våre* vurderinger av hva som er kjekt.

Tabeller

Tabell 9: Oversikt over bosatte personer med innvandrerbakgrunn i Eigersund kommune fordelt på geografisk opprinnelse for perioden 2000-2011 (kilde: SSB)⁷.

	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11
Europa unntatt Tyrkia	260	253	245	257	246	243	260	310	425	557	659	744
Afrika	6	10	10	15	14	14	14	20	18	19	43	50
Asia med Tyrkia	108	108	108	138	162	181	190	237	284	327	328	330
Nord-Amerika	16	14	17	21	23	21	23	24	23	20	19	20
Sør- og Mellom-Amerika	9	9	8	14	13	12	19	20	23	22	24	22
Oseania	0	0	0	0	0	0	3	3	3	3	3	3

Tabell 10: Andel av befolkningen med innvandrerbakgrunn i årene 03-10 (kilde: SSB).

	03	04	05	06	07	08	09	10
Eigersund	3,8 %	3,9 %	4,0 %	4,3 %	5,1 %	6,3 %	7,5 %	8,3 %
Norge	7,3 %	7,6 %	7,9 %	8,3 %	8,9 %	9,7 %	10,6 %	11,4 %
Rogaland	6,4 %	6,7 %	6,9 %	7,3 %	8,2 %	9,4 %	10,5 %	11,4 %
Ref. kommuner⁸	4,2 %	4,5 %	4,7 %	5,0 %	5,5 %	6,4 %	7,4 %	8,2 %

Tabell 11: Andel av befolkningen med innvandrerbakgrunn som kommer fra opprinnelsesland utenfor Europa i årene 03-10 (kilde: SSB).

	03	04	05	06	07	08	09	10
Eigersund	1,7 %	1,9 %	2,0 %	2,2 %	2,7 %	3,1 %	3,3 %	3,5 %
Norge	4,2 %	4,4 %	4,6 %	4,9 %	5,1 %	5,4 %	5,7 %	6,1 %
Rogaland	3,4 %	3,6 %	3,7 %	3,9 %	4,1 %	4,5 %	4,8 %	5,2 %
Ref. kommuner	1,9 %	2,1 %	2,2 %	2,4 %	2,5 %	2,7 %	2,9 %	3,1 %

Tabell 12: Andel av befolkningen med innvandrerbakgrunn som kommer fra opprinnelsesland i Europa i årene 03-10 (kilde: SSB).

	03	04	05	06	07	08	09	10
Eigersund	2,1 %	2,0 %	2,0 %	2,1 %	2,4 %	3,3 %	4,2 %	4,9 %
Norge	3,1 %	3,2 %	3,3 %	3,5 %	3,8 %	4,3 %	4,9 %	5,3 %
Rogaland	3,1 %	3,1 %	3,2 %	3,5 %	4,0 %	4,9 %	5,7 %	6,3 %
Ref. kommuner	2,3 %	2,5 %	2,5 %	2,6 %	3,0 %	3,8 %	4,5 %	5,2 %

⁷ Verdier under 3 vises ikke av anonymitetshensyn.

⁸ Gjennomsnitt for Kragerø, Mandal, Flekkefjord, Hå, Klepp og Time. Kommunene er plukket ut av oppdragsgiver.

Tabell 13: Arbeidsledighet ved utgangen av 3. kvartal for utvalgte kommuner. Prosent av bosatte (kilde: SSB).

		Kragerø	Mandal	Flekk ke- fjord	Eiger- ger- sund	Hå	Klepp	Time	Lands- gj.sn.
Befolkningen eksklusive innvandrere	2007	1,1	1,1	1	0,8	0,6	0,6	0,5	1,5
	2008	1,1	0,9	0,7	0,7	0,4	0,5	0,4	1,5
	2009	1,9	1,7	1,1	1,6	0,9	1	0,9	4
	2010	1,6	1,6	2	1,2	1	0,9	1	4,3
	2011	1,8	1,3	1,7	1,1	0,8	0,9	0,6	3,5
	Gj.sn.	1,5	1,3	1,3	1,1	0,7	0,8	0,7	2,9
Gruppe 1: EU/EFTA, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	2007	2,3	3,6	2,2	1,2	0,4	0,3	1,1	1,2
	2008	3	3,3	1,3	1,8	0,9	1,1	0,8	1,1
	2009	9,3	4,9	2,3	5,4	5	3,8	2,9	1,8
	2010	6,8	5,1	7,6	8,1	4,8	3,9	5,1	1,7
	2011	6,9	5	7,6	6,6	5	3,4	4,1	1,5
	Gj.sn.	5,7	4,4	4,2	4,6	3,2	2,5	2,8	1,5
Gruppe 2: Asia, Tyrkia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EFTA, Oseania utenom Australia og NZ.	2007	3,3	4,9	3,7	5,6	5,5	1,4	4,2	4,8
	2008	6,3	3,6	3	5,1	3,7	2,1	2,5	4,2
	2009	5,3	5,7	4,7	7,3	4,6	5,8	3,1	5,8
	2010	5,6	7,3	4,5	5,7	4,8	4	3,7	5,9
	2011	4,2	5,1	4,2	6,6	5,7	4,6	4,2	5,6
	Gj.sn.	4,9	5,3	4	6,1	4,9	3,6	3,5	5,3

Tabell 14: Deltakere på arbeidsmarkedstiltak ved utgangen av 3. kvartal for utvalgte kommuner. Prosent av bosatte (kilde: SSB).

		Kra- gerø	Man- dal	Flekk- fjord	Eiger- sund	Hå	Klepp	Time
Befolkningen eksklusive innvandrere	2007	0,1	0,1	0	0	0,1	0,1	0,1
	2008	0,1	0,1	0,1	0,1	0	0,1	0
	2009	0,2	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1
	2010	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
	2011	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2
	Gjen.sn.	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Gruppe 1: EU/EFTA, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	2007	0	0,4	0,7	0	0	0,3	0,7
	2008	0	0	0	0	0	0	0
	2009	0,7	0,8	0,9	0,2	0,5	0,3	0,5
	2010	0	0	1,1	0,3	0,4	0,3	0,2
	2011	0,9	0,4	2,9	0,8	0,4	0,5	0,6
	Gjen.sn.	0,3	0,3	1,1	0,3	0,3	0,3	0,4
Gruppe 2: Asia, Tyrkia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EFTA, Oseania utenom Australia og NZ.	2007	4,1	2,7	1,4	1,2	6,5	2,9	3,9
	2008	3,7	0,8	1,3	0,5	3,7	2,1	1,5
	2009	5,3	2	1,6	2,8	2,6	0,9	2,1
	2010	4,5	1,3	1,1	3,3	3,2	2,1	3,3
	2011	5,4	3,4	0,7	2,1	1,2	1,8	1,4
	Gjen.sn.	4,6	2,0	1,2	2,0	3,4	2,0	2,4

Tabell 15: Antall kandidater til norskprøve 2 og 3 i henholdsvis 2009 og 2010 (kilde: VOX)

Sted	Prøvetype	Norskprøve 2		Norskprøve 3	
		2009	2010	2009	2010
Eigersund	Muntlig	30	28	12	18
	Skriftlig	37	31	14	17
Kragereø	Muntlig	31	17	20	4
	Skriftlig	37	12	14	3
Mandal	Muntlig	23	11	8	2
	Skriftlig	25	11	9	2
Flekkfjord	Muntlig	22	24	7	8
	Skriftlig	32	26	8	8
Hå	Muntlig	14	20	14	13
	Skriftlig	12	17	14	11
Time	Muntlig	22	28	26	20
	Skriftlig	19	22	24	18
Rogaland	Muntlig	434	656	319	336
	Skriftlig	470	685	336	348
Hele landet	Muntlig	7352	9625	4109	4834
	Skriftlig	7695	9680	4096	4830

Tabell 16: Andel kandidater som besto norskprøve 2 og 3 i henholdsvis 2009 og 2010 (kilde: VOX)

Sted	Prøvetype	Norskprøve 2		Norskprøve 3	
		2009	2010	2009	2010
Eigersund	Muntlig	93	96	83	100
	Skriftlig	59	68	36	47
Kragereø	Muntlig	97	100	100	
	Skriftlig	59	42	43	
Mandal	Muntlig	96	100		
	Skriftlig	52	82		
Flekkefjord	Muntlig	95	92		
	Skriftlig	47	58		
Hå	Muntlig	100	95	100	92
	Skriftlig	67	71	86	64
Time	Muntlig	100	89	92	85
	Skriftlig	74	55	71	78
Rogaland	Muntlig	95	95	84	86
	Skriftlig	62	62	51	55
Hele landet	Muntlig	92	92	81	78
	Skriftlig	62	61	55	52

Tabell 17: Utviklingen av satser for integreringstilskudd (kilde SSB)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Sats (1000 kr)	300	365	376	376	393	432	450	476	496	552	574	632	652
Nominell vekst (%)		21,7	3,0	0,0	4,5	9,9	4,2	5,8	4,2	11,2	4,1	10,0	3,2
Deflator (%)		4,7	6,3	4,3	3,7	3,3	2,5	3,6	4,4	6,4	4,1	3,4	3,3
Reell vekst (%)		17	-3,3	-4,3	0,8	6,6	1,7	2,2	-0,2	4,8	0	6,6	-0,1

Referanser

- Barbalet, J. M. (1988). *Citizenship. Rights, struggle and class inequality*. Milton Keynes: Open University Press.
- Bauböck, R. (1994). *Transnational citizenship. Membership and rights in international migration*. Aldershot: Edward Elgar.
- Beregningsutvalget *Kommunenes utgifter til bosetting og integrering av flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag i 2009*.
- Brochmann, G., Borchgrevink, T. og Rogstad, J. (2002). *Sand i maskineriet. Makt og demokrati i det flerkulturelle Norge*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Elias, N. og Habermas, J. (1994). *Nasjonalisme og nasjonal identitet*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Hjelmbrekke, S., Lie, K., Thorstensen, A. og Aastvedt, A. (2009). *Bosetting av flyktninger. Forslag til endringer i økonomiske virkemidler*. TF-rapport nr. 261. Bø: Telemarksforskning.
- Høgmo, A. (1998). *Fremmed i det norske hus. Innvandreres møte med bygdesamfunn, småby og storby*. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Høibo, K. (2004). *Inkludering av innvandrere i norske kommuner. En studie av statlig og kommunal diskurs om mål og middel*. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Ibenholt, T. og Bakli, O. (2009). *Bosetting av flyktninger*. Oslo: Devoteam daVinci.
- Introduksjonsloven. (2003). LOV 2003-07-04 nr 80: *Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)*.
- Kjeldstadli, K., Bjorli, T. og Brenna, Å. (2003). *Norsk innvandringshistorie*. Oslo: Pax.
- Kjeldstadli, K. (2008). *Sammensatte samfunn. Innvandring og inkludering*. Oslo: Pax.
- Kymlicka, W. (1995). *Multicultural citizenship. A liberal theory of minority rights*. Oxford: Clarendon Press.
- Marshall, T. H. (1950). *Citizenship and social class and other essays*. Cambridge: University Press.
- NOU 2011:7 *Velferd og migrasjon. Den norske modellens framtid*. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- NOU 2011: 14 *Bedre integrering. Mål, strategier, tiltak*. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Rawls, J. (1993). *Political liberalism*. New York: Columbia University Press.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sicakkan, H. G. (1998). *Rasisme mellom kommunitarisme og republikanisme. En kvantitativ analyse av holdninger til innvandrere i Hordaland*. IMER Norway/Bergen publications, b. 14. Bergen: IMER-Norway/Bergen.
- St. meld nr. 49 (2003-04) *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse. Ansvar og frihet*. Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet.
- St.meld. nr. 17(1996-1997) *Om innvandring og det flerkulturelle Norge*. Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet.
- St.meld. nr. 17(2000-2001) *Asyl- og flyktningpolitikken i Noreg*. Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet.
- Eigersund kommune - Saksframlegg politisk sak, 08.04.2011, sentraladministrasjonen, *Våre nye landsmenn – informasjon om status og ulike tjenestemessige utfordringer*